Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ...21-нээ гарана | № 122 (13611) | 1974 оной майн 28, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ТАРИНАШЬЕБДИ, УҺАЛНАШЬЕБДИ

АЙМАГ СООГОО ТҮРҮҮЛЭН

Бэшүүрэй таряашад энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ эрхим hайнаар үнгэргэжэ, урда жэлнүүдтэ туйлаhан амжалтаяа батадхаха уряа доро ажаллажа байнхай. Охин-Булагай механизаторнууд хабарайнгаа эртын тарилгые бүри майн 13-да дүүргэhэн тухайгаа мэдүүлhэн юм. Тракторно-таряан ажалай бригаданууд урдаа табиhан зорилгонуудаа дүүргэхын тула энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ hайнаар эмхидхэжэ шадаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Байгша ондо ажахы 4700 гектарта шэниисэ тариха түсэбтэй байбал, үсөөхэн үдэрэй туршада 4770 гектарта хүргөө. Хабарай тарилгада хүдэлгэгдэжэ байhан машина, техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэ гол анхаралаа табижа шадаhанай ашаар, таряашад хараалhан хүдэлмэреэ болзорhоо урид hайн шанартайгаар дүүргэжэ шадаа.

Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой таряашад хабарай тарилгын хүдэлмэрие мүн лэ hайнаар ябуулна. Майн 19-нэй байдалаар эндэ 4400 гектарта шэниисэ, 250 гектарта горох, 110 га ешмээн, 42 гектарта хара таряа тарижа, эртын ороохото ургамалнуудаа хаяжа дүүргэбэ. Тус ажахы 100 гектарта хартаабха тариха түсэбтэй юм. Хартаабха эдеэ хоолой шухала зүйлнүүдэй нэгэн гэжэ зон дэмы хэлсэдэггүй байха. Майн 21-нэй байдалаар эндэхи механизаторнууд хартаабхаяа тарижа дүүргэбэ.

Шэлэhэн мэргэжэлдээ дуратай, ажалаа hайн мэдэхэ дүй дүршэлтэй механизаторнууд эндэ яhала олон. Газар хахалалга дээрэ хүдэлжэ байhан механизаторнууд Виктор Кузьмич Быков, Валерий Спиридонович Быков гэгшэд халаанайнгаа туршада 12—13 гектар элдүүрилжэ, хараалhан даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Байгша ондо Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой механизаторнууд түрүү онол арга хэрэглэнэ. Үрил болгогдоhон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үрэhэнтэй суг газарай хүрьhэндэ оруулна. Шэнэ аргаар 1500 гектарта тарилга хэгдээ.

Тус ажахы гектар бүриhөө 12,9 центнер таряа хуряажа абаха түсэбтэй байhан hаа, бии байгаа арга боломжоёо хаража үзөөд, гектар бүриhөө 13,5 центнер ургаса абаха угтамжын түсэб баталан абаа.

Хабарайнгаа эртын тарилгые «Дружба» колхоз, Бодонгуудай совхоз дүүргэнхэй. Аймагай олонхи ажахынууд обёосоо түлэг хаяжа байна.

Һайнаар хахалагдаhан паар дээрэhээ ямаршье уларилтай жэлдэ ороохо таряанай hайн ургаса абтадагынь мэдэдэг Калининай нэрэмжэтэ колхоз энэ шухала хүдэлмэридэ гол анхаралаа табидаг заншалтай. Байгша ондо колхоз 1300 гектарта хабарай эртын паар хахалха түсэбтэй юм. Тарилгаяа эхилхын урда бүхы тракторнуудаа эртын паар элдүүрилхэ хүдэлмэридэ табижа, энэнээ бүри майн 1-нэй hайндэрэй урда дүүргэжэ шадаба.

Е. УТЕНКОВ.
Бэшүүрэй аймаг.

БАТА НЭГЭДЭЛЭЙ КАНДИДАДУУДАЙ ТҮЛӨӨ

Буряадай АССР-hээ СССР-эй Верховно Соведэй Национальностнуудай Соведтэ hунгалта үнгэргэхэ Кабанскын 520-дохи hунгуулиин округhоо депутадта кандидат Анастасия Парамоновна Имеева hунгагшадтаяа уулзаба. Кабанск тосхоной соёлой ордон соо районой түбэй предприятинуудай, эмхи зургаануудай, мүн дүтын совхозуудай коллективүүдэй түлөөлэгшэд олоороо суглараа.

Кабанскын сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ Н. К. Попков уулзалга нээгээд, А. П. Имеевагай этигэмжэтэ нюур, Кабанскын дунда hургуулиин директор Иннокентий Андреевич Белоголобто үгэ үгэбэ.

Нүхэр Белоголоб депутадта кандидадай ажалай намтар тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Анастасия Парамоновна 24 жэлэй туршада hаалишанаар ажаллаха зуураа, хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг, габшагай хүдэлмэреэрээ алдар суута гараhан хүн. Юhэдэхи табан жэлэй эхинhээ хойшо жэлhээ жэлдэ 3000 гаран килограмм hү үнеэн бүриhөө hаана.

Мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байха юм. Тэрэ Колесовско сельскэ Соведэй депутат, арадай хиналтын постын гэшүүн.

«Ажалай габьяагай түлөө», «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэhэн медальнуудаар, ВДНХ-гай бронзо медаляар, «1973 ондо социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгээр шагнагданхай.

И. А. Белоголоб үгынгөө түгэсхэлдэ Анастасия Парамоновна Имеевагай түлөө дуугаа үгэхыень hунгагшадые уряалаа.

Кабанскын совхозой хүдэлмэришэн И. Ф. Бурлаков, Байгалай совхозой hаалишан А. Н. Бояршина, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха аймагай комбинадай оёдолой мастер Н. К. Масленникова, Кабанскын районно больницын партийна организациин секретарь А. А. Обедина, райпогой бэлэдхэлэй пунктын директор В. В. Попова гэгшэд үгэ хэлэжэ, юрын ажалшание СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлhэн ушарые үнэн зүрхэнhөө hайшаагаад, июниин 16-най үдэр коммунистнууд болон партийнабэшэ зоной бата нэгэдэлэй кандидат А. П. Имеевагай түлөө нэгэ хүн шэнгээр дуугаа үгэхэбди гэжэ мэдүүлбэ.

А. П. Имеева hунгагшадта хандан үгэ хэлээ. Тэрэ депутадта кандидат болгон дэбжүүлhэнэйнь түлөө сугларагшадта баяр баясхалан хүргөөд, этигэл найдабариинь харюулхын тулада хүсэ шадалаа гамнахагүй байhанаа элиршэлээ.

А. СЕДУНОВА.

УҺАЛАГДАДАГ ГАЗАРТА АНХАРАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Хүдөө ажахын ургамалнуудай, сабшалангай ногооной ургаса дээшэлүүлхэ зорилгоор байгша оной мартын 15-hаа майн 15 хүрэтэр республикын колхоз, совхозуудта габшагай хоёр hара үнгэргэхэ гэhэн тогтоол КПСС-эй обкомой бюро, Министрнүүдэй Совет баталан абаа hэн. Олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд габшагай хоёр hарын туршада хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, луговодуудай, лугомелиоративна отрядуудай мэдэлдэ хэрэгтэй оньhон техникэ хубаарилжа үгөөд, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэдэ анхаралаа табижа шадаа гэжэ эндэ хэлэлтэй.

Республикымнай ехэнхи колхоз, совхозуудта энэ үедэ таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргажа тарааха, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдахаhаа гадна, тэрэнние уhалха ажал мүн лэ hайнаар хэгдээ. Уhалагдадаг таряалан, сабшалангай гектар бүриhөө ехэ ургаса хуряажа абаха хэрэгтэ механизатор, луговод бүхэн гол анхаралаа табидаг болонхой.

Хоёр hарын туршада ажахынууд сабшалан, таряалан ундалуулха хүдэлмэреэ хэр ябуулжа шадааб гэжэ эндэ тобшохоноор хаража үзөө. **Майн 15-най мэдээгээр республикын колхоз, совхозуудта 26.425 гектар таряалан, 108.793 гектар сабшалан, 9317 гектар бэлшээри уhалагдаа.**

Урдаа табиhан зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула олонхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ hайса түсэблэhэн байна. Энэ үедэ ажахынуудта оньhожоруулагдамал лугомелиоративна отрядууд, луговодуудай звенонууд шэнээр эмхидхэгдэжэ, тэдэнэй мэдэлдэ хэрэгтэй оньhон техникэ даалгагдажа үгтөө. Шэнээр эмхидхэгдэhэн отряд, звенонуудта таряалан, сабшалан даалгагдаа. Хэhэн хүдэлмэриин жэшээгээр салин түлэгдэхэ, түсэбhөө гадуур хуряаhан ургасын түлөө тэдэнэртэ нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ гурим баталан абтаа. Энэ шухала хүдэлмэридэ ажаллажа байhан отряд, звенонуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Сагай уларилай хэр таарамжагүй, хүйтэн байбашье, зарим түрүү ажахынуудай лугомелиоративна отрядууд, луговодууд хараалhан ажалаа hайнаар дүүргэжэ шадаа. Ажалаа зүбөөр эмхидхэhэн коллективүүд хоёр hарын туршада бүтээхэ хүдэлмэреэ дүүргэhэн байна гэжэ эндэ онсо хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ республикымнай ажахынуудай **сабшалан дээрэ 116 бүлүүр станци хүдэлгэгдэнэ.** Уhа сасадаг, бураздаа татадаг КЗУ-0,3 түхэлэй түхеэрэлгэнүүд урда жэлэйхидэ орходоо жэшээгүй олон болоо.

Таряалан, сабшалан уhалха хүдэлмэрие Зэдын аймагай ажахынууд hайнаар ябуулжа шадаа. Хоёр hарын туршада аймаг дотор 13 бүлүүр станци, уhа сасаха 14 түхеэрэлгэ хүдэлгэгдөө. Энэ шухала хүдэлмэридэ 180 хүн эдэбхитэйгээр хабаадаа. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз уhалууриин 792 гектар таряалангай 605 гектарынь, 955 гектар сабшалан ундалуулаа. Дүй дүршэлтэй луговодууд Сергей Федорович Таракановский, Цыренжап Чойропович Баинов, Базар Дымчикович Гомбоев, Данзан Ринчинович Цыдыпов болон бусад олон нүхэдэй бүтээhэн ажалые үндэрөөр сэгнэмээр.

Ториин совхоз тарилгын урда тээ уhалха хүдэлмэреэ 100 процент дүүргэжэ шадаа. Энэ ажалые мелиоратор Лосол Чултумович Жамбалов hайнаар эмхидхэжэ шадаа. Тус ажахыда 655 гектар сабшалан нэгэ дахин уhалагдаба. Бато Базарович Базаровай звено энэ үедэ 165 гектар таряалан, 50 гектар сабшалан уhалжа, хараалhанаа холо үлүүлбэ.

Мүн энэ хүдэлмэри Хяагтын аймагай «Дружба» колхоздо hайнаар эмхидхэгдэнхэй. Уhалагдадаг 939 гектар таряалан, 1200 гектар сабшалан энэ хугасаада ундалуулагдаа гэхэ гү, али тус ажахы хараалhан хүдэлмэреэ 100 процент дүүргэжэ шадаа. Таряалан, сабшалан уhалха хүдэлмэридэ 40 хүн хабаадаа. Урдаа табиhан зорилгоёо бодото дээрэнь дүүргэхын тула эндэ гидротехническэ 4 түхеэрэлгэ hэльбэн заhагдаа, 6 эхин хаалта шэнэлэгдэhэн байна. Ажахын мелиоратор Валентина Ивановна Колодина энэ шухала хүдэлмэрие шадамар бэрхээр ябуулжа шадаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала.

Уhалууриин газарта онсо анхарал табидаг ажахынууд республика доторнай олон гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэй дунда Хориин аймагай Хүрбын совхоз ороно. Хоёр hарын туршада эндэ 200 гектар таряалан, 2500 гектар сабшалан уhалагдаа. Энэ хэрэгтэ мелиоратор Семен Гаврилович Кожевниковэй оруулhан хубитань ехэ.

Гэбэшье, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, Хориин, Загарайн аймагуудай олохон ажахынууд таряалан, сабшалан уhалха хүдэлмэри бирагүйгөөр ябуулна. Жэшээнь, Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз уhалагдадаг 1448 гектар таряалангайнгаа оройдоол 616 гектарыень энэ үедэ ундалуулаа. Энэ шухала хүдэлмэри тус аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо муугаар эмхидхэгдээ. Эндэ оройдоол 167 гектар таряалан уhалагдаа.

Таряалан уhалха хүдэлмэри Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм», «Авангард» совхозуудта, «Искра» колхоздо оройдоошье хэгдээгүй. «Путь Ленина» колхоз уhалагдадаг 315 гектар таряалангай 60 гектарынь ундалуулаа. Мүн энэ хүдэлмэри Суулгын совхоздо бирагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. 4 бүлүүр станци тус ажахыда бии аад, мүнөөшье болотор ёhoop хүдэлгэгдэнэгүй.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй таряалан, сабшалан уhалха хүдэлмэридэ анхаралаа табяагүй дээрэhээ эндэ хэлэгдэhэн дутуу дунданууд ушарhан байна. Сабшалан уhалха хаhа үшөө үнгэрөөгүй. Тиимэhээ энэ хүдэлмэрие hайнаар ябуулжа, ниитынгээ адууhа малда бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха хэрэгтэ эндэ тэмдэглэгдэhэн ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд зохихо хэмжээ абаха зэргэтэй.

И. САХАРОВСКАЯ,
мелиораци ба уhанай ажахын министерствын агроном.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

КПСС-эй ДЕЛЕГАЦИИН ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

БЕЛГРАД. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко түрүүтэй Советскэ Союзай Коммунис партиин делегаци Югославиин Коммунистнуудай Союзай майн 27-до нээгдэhэн X съездын хүдэлмэридэ хабаадахаяа эндэ ерэбэ.

СКЮ-гэй Президиумэй Гүйсэдхэхэ бюрогой секретарь С. Доланц, СКЮ-гэй Президиумэй гэшүүн Ц. Миятович болон бусад тусхай тушаалтад аэропорт дээрэ делегацие угтаhан байна.

Калифорнидо уулзалга болобо

САН-ФРАНЦИСКО. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдые даадаг комиссиин түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегациин хүндэлэлдэ Калифорниин ээзд баяшуулай түлөөлэгшэд обед эмхидхэбэ.

Холбоото Штадуудта эгээл ехэ «Бэнк оф Америка» гэжэ банкын, «Кайзер индастриз корпорейшн», «Бехтел корпорейшн» ба бусад компаниинуудай хүтэлбэрилэгшэд, Калифорниин политическэ болон ниитын албан зургаануудай түлөөлэгшэд обедэй үедэ байлсаа.

БАМ-ай БАРИЛГАШАД ХУРАМХААНАЙ АЙМАГТА

Баргажанай, Икадай хангил шулуун хадануудай уулзалдаhан хабшалай дунда Тааза нютаг оршодог. Эндэ гол түлэб агнуури эрхилдэг үсөөхэн зон ажаhуудаг юм. Эндэhээ саашаа хэдэн зуун километрэй зайда ойроо хүртөөгүй тужа ногоордог. Хабсагай шулуун хадануудай дундуур гараhан Баргажан мүрэн Байгал-тээшэ шуумайдаг.

Хүн зоной ябадаггүй энэ дайдада hаяшаг трактор, машинанууд бии боложо, зуун жэлнүүд соо нойрсон байhан зэрлиг дайдые hэрээбэ. Эдэмнай Байгал-Амарай түмэр замай түрүүшын барилгашад болоно.

Таазаhаа сааша гансал морёор ябадаг байhан. Туннель малтадаг «Главтуннельметрострой» трестын 11-дэхи отрядай түрүүшын барилгашад энээгүүр Уоян (Хойто Байгал) хүрэтэр ошохоор hаяхан зорибо. БАМ-ай түрүүшын барилгашад бүхы техникэеэ бүтэн занданъ Уоян хүргэhэн тухайгаа hаяшаг дуулгаа hэн.

БАМ, БАМ... Энэ үгые дуулаагүй, энэ үгын удха шанарые мэдэхэгүй хүн мүнөө Эхэ орон доторнай үгы ёhотой.

Байгал-Амарай түмэр зам Лена мүрэнэй эрьеhээ Амар мүрэн хүрэтэр татагдахань. Манай Буряадай республикын Хойто-Байгалай, Багдаринай аймагуудай газар дээгүүр энэ харгы гараха. Аймагай түб Нижнеангарск тосхондо БАМ-ай барилгашадай ажаhууха байрын гэрнүүд, hургуули, саад-яслиин байшангуудай барилга эхилэнхэй. Тиигэхэдэ Хойто Муяын хаданууд доогуур 15 километрэй туннель малтагдаха юм. Энэ хадаа БАМ-ай барилгын эгээл харюусалгатай, эгээд шухала ажал мүн болоно. Энэ туннель түргэн болзор соо барихын тула тиишэ бүтээсэ ехэтэй оньhон техникэ абаашаха бологдоно бшуу. Эдэ бүхы техникые яагаад Хойто Байгал хүргэхэ гээшэб? Энээн тушаа геологууд, түмэр зам баригшад яhала бодомжолжо үзөө.

Тиигээд лэ Хурамхаанай аймагай Тааза нютагhаа сааша Уоян хүрэтэр автомашинануудай ябаха харгы барихаар шиидэбэд. Энэ харгын барилгые байгша ондо дүүргэхэ гэhэн даабари туннель баридаг 11-дэхи отрядай коллективтэ үгтэбэ. Энэ отрядай түрүүшын бүлэг хүдэлмэришэд Тааза ошохоор түхеэрбэд.

Майн 25-най үдэр хэзээ хэзээнэйхиhээ дулаан байба. Хабарай наран сэхэ дээрэ шаража мэдэбэ. Энэ үдэр Улаан-Үдын аэропортын гостиницын дэргэдэ хүн зон олоороо сугларбад. Городой завод, фабрикануудай, дээдын, дунда hургуулинуудай түлөөлэгшэд бүлэг бүлэгөөрөө ниишэ ерэжэл байна. Тэдэнэр БАМ-ай барилгашадые Хурамхаанай аймагай Тааза нютаг үдэшэхэеэ эндэ сугларба бшуу.

«БАМ» гэжэ бэшэлгэтэй ногоон хубсаhатай залуу хүдэлмэришэд олоной анхарал татана. Эдэнэрэй олонхинь Харьков хотын метро барилсажа байhанаа Байгал-Амарай түмэр замай барилгада хабаадалсаха дуратай байhанаа мэдүүлhэн юм. Харьковай метро баригшадтай танилсабабди. Василий Зубков, Виктор Иванов гэгшэд дүршэл шадабаритай проходчигууд.

— Саг зуура энэ мэргэжэлээ орхижо, Таазаhаа Уоян хүрэтэр харгы барилсахамнай. Модо отолхо, газар малтаха, хүүргэнүүдые бариха болонобди. Алишье ажалынь түргэн болзор соо, hайн шанартайгаар бүтээхын тула оролдохо болонолди даа, — гэжэ БАМ-ай залуу барилгашад хөөрэн байгаад hэн. Үдэрэй 3 часта баяр ёhололой митингые туннель баридаг 11-дэхи отрядай партийна организациин секретарь Джоуль Всеволодович Васильев нээжэ, эндэ сугларагшадые халуунаар амаршалаад, отрядай начальник В. М. Кобляковто үгэ үгэбэ.

— Байгал-Амарай түмэр замай барилга эхилбэ гээшэ. Энэ барилгада хэдэн мянган хүдэлмэришэд хабаадалсажа, саг болзор соонь ашаглалгада үгэхэл байха. Манай коллективтэ Таазаhаа Уоян хүрэтэр автомашинын харгы гаргажа, Хойто Муяын хаданууд доогуур туннель татаха гэhэн даабари үгтэбэ. Энэ харюусалгатай даабари абаhандаа бидэ урматайбди,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Байгал-Амарай түмэр замай барилгада манай Буряадай түлөөлэгшэд олоор хабаадалсаха юм. Залуу тракторист коммунист Владимир Бальжиевич Дымбрылов энэ ехэ барилгада хабаадалсаха эрхэтэй болобо. Тэрэ митингдэ хабаадагшадай урда гаража үгэ хэлэхэдээ:

— Би энэ ехэ барилгада хабаадалсаха болоhондоо тон ехэ баяртайб. Хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр лэ хүдэлхэб, — гэбэ.

ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Раднаев БАМ-ай барилгашадые Буряадай газар дээрэ амаршалаад, дурасхаалта Улаан туг Таазаhаа сааша харгы бариха барилгын участогай начальник А. С. Федоренкодэ барюулба.

— Энэ туг бидэнике ажалай шэнэ баатаршалгануудта зоригжуулна. Бидэнэр харгы барижа дүүргэhэн лэ газарнуудтаа энэ туг үргэхэбди. Бүри габшагайгаар хүдэлхэбди, — гэжэ А. С. Федоренко хэлэбэ.

БАМ-ай барилгада хабаадалсаха болоhон гушан хүдэлмэришэд ЗИЛ, МАЗ машинануудтаа hуужа, холын Тааза мордобод. Машинануудта элдэб зүйлэй зэр зэмсэг, эдеэ хоол ашагданхай. Байтараа автомобильна харгын барилгада үшөө 200 залуу хүдэлмэришэд ошохо. ВЛКСМ-эй Буряадай обком тусгаар бригада эмхидхэжэ, Тааза эльгээхэнь. Түрүүшын хүдэлмэришэдые Улаан-Үдэ хотымнай ажалшад баяр баясхалантайгаар үдэшэбэд.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Раднаев 11-дэхи отрядай начальник В. М. Кобляковто дурасхаалта Улаан туг барюулба; «Главтуннельметрострой» трестын 11-дэхи отрядай партийна организациин секретарь Д. В. Васильев үгэ хэлэжэ байна; баярай митингдэ хабаадагшад. С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото-зурагууд.

БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ

Т О Г Т О О Л

«ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛХА ТУХАЙ» РСФСР-эй ХУУЛИИН БУРЯАДАЙ АССР-тэ ХЭР ЗЭРГЭ ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

КПСС-эй сэсэ мэргэн хүтэлбэри доро совет хүнүүдэй хэһэн зоригжуулхы эршэтэ ажал коммунизм байгуулгын али бүхы һалбаринуудта шэнэ илалтануудаар тэмдэглэгдээ. Партиин XXIV съездын зохёоһон доторой ба гадаадын политикын хараа бодол амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Бүхы һунгагшадта, СССР-эй гражданинуудта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгые совет арад патриотическа омогорхолтойгоор, урма баяртайгаар угтаһан байна.

Бүхы совет арадтай хамта Буряадай АССР-эй хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенци партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, юһэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө амжалтатайгаар ажаллажа байна.

Коммунис партиин, Совет правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгын, мүн совет хүнүүдэй элүүр энхэ байдалые улам һайжаруулха, материальна болон соёл болбосоролойнь хэмжээе дам саашаданъ дэбжээхэ тушаа тэдэнэй абаһан ехэ хэмжээнүүдэй ашаар республика дотор һүүлэй жэлнүүдтэ элүүрые хамгаалха хэрэг улам саашадаа һайжараа гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ. «Элүүрые хамгаалха тухай» Россиин Федерациин Верховно Соведэй абаһан РСФСР-эй Хуули 1971 оной июльдэ баталагдажа, энэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ.

Областной партийна организациин хүтэлбэри доро республикын ажалшадай депутадуудай Соведүүд, элүүрые хамгаалгын органууд ба эмхи зургаанууд медицинын эмхи зургаануудые улам саашаданъ хүгжөөхэ, тэдэниие кадрнуудаар бэхижүүлхэ, улад зондо хүргэгдэдэг медицинын тусхай ба һайн мэргэжэлэй туһаламжа бүри үргэдхэхэ, һайжаруулха тушаа нилээд ехэ хүдэлмэри хэнэ. Ажалшадай пенсионно ба санаторно-курортно хангалга һайжарна, элүүржүүлгын ба санитарно-һэргылэмжын хэмжээнүүд, бэе махабадай тамирай соёл ба спорт олониитын дунда улам ехээр эрхилэгдэнэ.

Юһэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй турша соо больницануудай оронуудай тоо нилээд олошороо. Гүрэнэй капитальна һомололгын дүнгөөр Хяагтын городской, Петропавловкын аймагай ба Оронгын участково больницанууд, Улаан-Үдэ хотодо поликлиникэ, республикын санэпидстанци баригдаад, ашаглалгада үгтэнхэй. Промышленна предприятинуудай мүнгэ зөөреэр Загарайн аймагай Татарский Ключ гэжэ тосхондо больница, Новоильинск тосхондо эмнэлгын байшан, Баргажанай аймагай Онёо тосхондо больницын байшан, Кабанскын аймагай Селенгинск тосхондо стоматологическа поликлиникэ баригдаа. Нютагай Соведүүдэй, предприятинуудай, колхоз, совхозуудай мүнгэ зөөреэр республика дотор 7 амбулатори ба поликлиникэ, 29 фельдшерскэ, фельдшерско - акушерскэ пунктнууд, 4 аптекэ баригдаа, мүн 17 больницада, поликлиникэдэ, санэпидстанцинуудта, 15 фельдшерскэ пунктнуудта гэр байранууд таһалагдажа үгтөө. Хүдөө нютагуудай медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ хоёр-хоёр байратай 22 гэр баригдаһан байна.

Аймагуудай түбэй больницануудые үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ, тэдэниие медицинын түхеэрэлгэнүүдээр, аппаратураар, санитарна транспортаар хангаха тушаа хэмжээнүүд абтана. Үйлэдбэриин холо оршодог газарнуудта хүдэлдэг хүнүүдтэ (малшадта, модошодто, геологуудта, загаһашадта ба бусадта) медицинын һайн, тусхай мэргэжэлэй туһаламжые бүри ойро дүтэ болгохо зорилгоор республиканска больницын дэргэдэ нүүдэл поликлиникэ, аймагуудай больницануудай дэргэдэ нүүдэл амбулаторинууд эмхидхэгдэнхэй.

Республикын медицинын эмхи зургаануудта һайн мэргэжэлтэй олон тоото врачнууд, медицинын дунда һургуулитай мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь һайн һайхан уялгаяа үнэн сэхээр дүүргэжэ, хүндэлүүлхэ ёһоороо хүндэлүүлнэ. Медицинын эрхим хүдэлмэрилэгшэд правительствын дээдэ зэргын шагналнуудта, хүндэлэлэй нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй, Соведүүдэй депутадуудаар һунгагданхай.

Медицинын хангалга һайжарулһанай эсэстэ республика дотор хүн зоной ба хүүгэдэй һаһа баралга багэ болоо, халдабарита хэдэн үбшэнгүүд усадхагдаа.

Оршон тойронхи байгаалиие элүүржүүлхэ, санитарна байдалыень һайжаруулха, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха тушаа советскэ ба ажахын органууд зарим тэды хүдэлмэри ябуулна.

Гэхэтэй хамта «Элүүрые хамгаалха тухай» РСФСР-эй Хуулиие дүүргэлгэдэ республика дотор горитой дутагдалнууд бии байһаар.

Олохон нютагай Соведүүд, предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд үргэн ниитэ ажалшадай ба улад зоной дунда энэ Хуулиие тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэ анхаралаа үшөөл багаар хандуулна, энэ Хуулиар даалгагдаһан уялгануудаа хүсэдөөр дүүргэнэгүй.

Республикын Элүүрые хамгаалгын министерство ба тэрэнэй нютагуудтахи органууд «Элүүрые хамгаалха тухай» РСФСР-эй Хуулиие дүүргэхэ тушаа али бүхы шухала хэмжээнүүдые абаагүй, эмхидхэлэй хүдэлмэри үшөөл һулаар эрхилнэ, медицинын кадрнуудта шанга эрилтэ табинагүй, олохон асуудалнуудые шиидхэхэдээ нэтэрүү оролдосо гарганагүй. Энээнэй эсэстэ зарим ушарта медицинын хангалгын шанар ба соёл культурань мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй тааралданагүй, улад зоной эрилтэнүүдые хангана гүй.

Элүүрые хамгаалгын органууд эмнэлгэ-һэргылэмжын хүдэлмэри һайжаруулха, тусхай мэргэжэнги медицинын туһаламжа хүгжөөхэ тушаа хэмжээнүүдые багаар абана. Хүдөө нютагуудай медицинын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ илангаяа олон дутагдалнууд үзэгдэнэ. Эхын ба хүүгэдэй элүүрые хамгаалха тушаа хүдэлмэри үшөөл һулаар ябуулагдана, хүүгэдэй медицинын эмхи зургаанууд ба больницын оронууд үшөөл дуталдана.

Эмнэлгэ-һэргылэмжын зарим эмхи зургаанууд медикаментнүүдээр, уяха материалнуудаар ба үбшэнтэнэй хойноһоо харууһалха зарим хэрэгсэлнүүдээр мууса хангагдана. Аптекоуправлени хадаа эмнэлгын эмхи зургаануудые ба улад зониие медикаментнүүдэй зарим зүйлнүүдээр таһалгаряагүйгөөр хангана гүй, аптекын ба эмнэлгын эмхи зургаануудай хоорондо бэе бэедээ мэдээсэнэ байха хэрэг һулаар табигданхай.

Республикын ажалшадай депутадуудай зарим нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, Элүүрые хамгаалгын министерство медицинын кадрнуудай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри, мүн тэдээндэ ажаллахынь, ажаһуухынь тулада таатай һайн эрхэ байдал түхеэрхэ тушаа хүдэлмэри үшөөл һулаар ябуулна. Республика дотор медицинын хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри олоор һэлгэгдэнэ, элүүрые хамгаалгын олохон эмхи зургаанууд, илангаяа хүдөөдэ, удаан саг соо хүдэлмэрилэгшэдөөр бүридүүлэгдэнгүй байна. Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Хэжэнгын ба бусад хэдэн аймагуудта хүдөөгэй больницануудай, поликлиникэнүүдэй, амбулаторинуудай, фельдшерско - акушерскэ пунктнуудай, санэпидстанцинуудай ба аптекэнүүдэй нилээд ехэ хубинь мүнөө хүрэтэр муугаар түхеэрэгдэһэн гэр байрануудта түбхинэнхэй, тэдэнэй олонхинь медицинын түхеэрэлгээр, санитарна транспортаар дутамагаар хангаганхай.

Улаан-Үдэ городто, зарим аймагуудта элүүрые хамгаалгын байшангуудые барилгада үгтэһэн капитальна һомололгын мүнгэн саг үргэлжэ хэрэглэгдэнэгүй, барилгын шанар муу байһаар. Буряадай барилгын управлени, «Бурятцелинстрой» трест барилгануудые ехэ хангалтагүйгөөр хэнэ, медицинын эмхи зургаануудые барилгын болзор, ашаглалгада тушааха сагынь тэсэшэгүйгөөр униагайруулна.

Зарим предприятинуудай, барилгануудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэри дээрэ таатай һайн санитарно-ариг сэбэр сахиха эрхэ байдал түхеэрхэ тушаа элүүрые хамгаалха тухай Хуулиин эрилтэнүүдые хангалтагүйгөөр дүүргэнэ, үйлэдбэри дээрэ усалталгын, мүн мэргэжэлһээ уламжалһан үбшэнгүүдэй шалтагаануудые усадхаха, ариг сэбэр сахилгаар хүдэлмэришэдэй һуралсал эмхидхэхэ, медицинын уялгата шалгалта эмхидхэхэ, эмнэлгын эмхи зургаанудта үбшэнтэниие абаашахын тула транспорт үгэхэ тухай Хуулиин эрилтэнүүдые хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Гадаа талын оршон байдалые хамгаалха, улад зоной коммунальна хэрэглэмжые хангаха, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха хэрэгтэ республика дотор горитой дутагдалнууд үшөөл бии байһаар. Улаан-Үдэ городой микрорайонуудай, хэдэ хэдэн городуудай, аймагай түбүүдэй улад зониие сэбэр уһаар һайнаар хангаха асуудалнууд удаанаар шиидхэгдэнэ.

Республикын Санитарно-эпидемиологическа станци, санитарна гэгээрэлэй байшан ба медицинын олохон эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд тосхон һууринуудай санитарна байдал һайжаруулха, санитарна пропаганда, мүн һэргылэмжын хэмжээ ябуулгануудые шангадхаха тушаа оролдосотой нэтэрүү хүдэлмэри ябуулнагүй.

Профсоюзуудай курортнуудые эрхилдэг Буряадай территориальна совет, промышленна предприятинууд, колхоз, совхозууд ба профсоюзай организацинууд амаралтын байшангуудые, профилакторинуудые олон болгохын тулада байгаалиин ехэ арга боломжонуудые хэрэглэхэ тухай ёһотой һайн анхарал оролдолго гарганагүй. «Аршан» курортын, «Котокель» гэжэ амаралтын байшангай барилга хангалтагүйгөөр хэгдэнэ.

Олохон предприятинуудта, колхоз, совхозуудта, эмхи зургаануудта, дээдэ һургуулинууд ба һургуулинуудта физкультурно-элүүржүүлгын, спортивна, туристско-экскурсионно хүдэлмэри үшөөл бирагүйгөөр ябуулагдана, ГТО-гой нормын комплекс тушаалгада бэлэдхэл эмхидхэгдээгүй. Пионернүүд ба һургуулиинхидай дунда зунай элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ хэрэгтэ горитой дутагдалнууд бии.

Республикын зарим нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд элүүрые хамгаалгын хэрэг һулаар хүтэлбэрилнэ, материально-техническэ хэрэгсэлнүүдые элбэгжүүлхэдэнь, мүн кадрнуудые удаан саг соо хүдэлгэхэ хэрэгтэнь шухала бодото туһаламжа үзүүлнэгүй. «Элүүрые хамгаалха тухай» Хуулиар даалгагдаһан уялгануудаа дүүргэхэдэнь предприятинуудай колхоз, совхозуудай, элдэб эмхи зургаануудай хүдэлмэриие муугаар хинана, залан хүтэлнэ. Эдэ асуудалнууд Соведүүдэй сессинүүд, гүйсэдкомой заседанинууд дээрэ, тэдэнэй саг үргэлжын комиссинуудта тон үсөөнөөр харагдажа үзэгдэдэг байха юм.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет **нигэжэ тогтооно:**

1. «Элүүрые хамгаалха тухай» РСФСР-эй Хуулиие хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхэ, улад зоной элүүрые хамгаалха хэрэг улам саашадань һайжаруулха, медицинын талаар хангалгын шанар дээшэлүүлхэ, эмнэлгэ-һэргылэмжын эмхи зургаануудые улам олошоруулха, санитарно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин хэм хэмжээе али болохоор дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин ба хүдөө ажахын предприятинуудай санитарно-ариг сэбэрэй байдал али бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо гэшэ ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй, элүүрые хамгаалгын органууд ба эмхи зургаануудай, ажахын ба ниитын организацинуудай бэелүүлхэ шухалын шухала зорилго гэжэ тоолохо.

«Элүүрые хамгаалха тухай» РСФСР-эй Хуулиин гол дүрим заабаринуудые ажалшадай коллективүүдтэ, улад зоной дунда тайлбарилан ойлгуулха хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ, улад зоной элүүрые хамгаалха хэрэг нарижуулан һайжаруулха тушаа элүүрые хамгаалгын органуудай, эмхи зургаануудай хэдэг хүдэлмэридэ олониитые үргэнөөр хабсадуулха ябадал хангаха, медицинын эмхи зургаануудай дэргэдэ ниитын соведүүдые байгуулха.

2. Элүүрые хамгаалгын министерство ба тэрэнэй органуудые, ажалшадай депутадуудай аймагай, городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудые нигэжэ уялгалха:

улад зондо хүргэгдэдэг медицинын тусхай мэргэжэлэй туһаламжа улам саашадань үргэдхэхэ, больницануудые мэргэжүүлхэ, аймагуудай түбэй томо больницануудай дэргэдэ аймагууд хоорондын тусхай мэргэжэлтэй отделенинүүдые, участково больницануудай дэргэдэ аймагай больницануудай таһагууд ба тусхай мэргэжэлтэй отделенинүүдые байгуулха ябадал хангаха;

улад зондо хүргэгдэдэг амбулаторно - поликлиникын ба стационарна туһаламжые һайжаруулха, эмнэлгэ-һэргылэмжын эмхи зургаануудта ажалаа эрдэм заабаринь ёһоор эмхидхэхэ, хүдэлмэреэ эмхидхэлгын түрүү онол арга, һэргылэмжын, мүн үбшэнгүүдые тодорхойлхо, эмшэлхэ шэб шэнэ арга методуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, улад зониие газар байраарнь, участогаарнь ба цехүүдээрнь хубаарилан хангаха ёһо гурим, хүдэлмэриин диспансернэ арга метод бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, уридшалан һэргылэмжын шалгалтада бүхы хүн зониие хабаадуулха, үбшэлхэ ябадал үсөөрүүлхэ, ажалһаа һамшаха үдэрнүүдые хороохо, инвалид боллолгые үсөөрүүлхэ, дайнай ба ажалай инвалидуудай медицинын хангалгые һайжаруулха.

хүдөөгэй эмнэлгэ-һэргылэмжын эмхи зургаануудые эмхидхэлэй-методическа талаар хүтэлбэрилгые һайжаруулха, нүүдэл аргаар хангалгые улам хүгжөөхэ, үйлэдбэриин холын участогуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ медицинын мэргэжэлтэй һайн туһаламжа үзүүлгые һайжаруулха.

3. Буряадай АССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд медицинын хүдэлмэрилэгшэдые һайнаар бэлдэхэ, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, хүмүүжүүлхэ ба удаан саг соо хүдэлгэхэ, эзэгүй байһан бүхы тушаалнуудые тус тус мэргэжэлтэдээр бүридүүлхэ, кадрнуудай ехээр һэлгэхэ ябадал гаргахагүй, гэр байрын, ажаһуудалай шухала эрхэ байдал тэдээндэ түхеэрхэ тушаа нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Социалис мүрысөө ба коммунис ажалай коллективэй, ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хүдэлөө, жэшээтэ һайн эмнэлгын эмхи зургаанай нэрэ зэргын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, медицинын эрхим хүдэлмэрилэгшэдэй дүй дүршэлынь гүнзэгыгөөр шудалха, дэлгэрүүлхэ, мэргэжэлдээ омогорходог байхаар, өөһэдынгөө үндэр уялгые үнэн сэхээр дүүргэдэг, харин хүнүүдтэ хайрамжагүйгөөр, анхаралгүйгөөр хандадаг баримтануудта эбсэшэгүй байхаар тэдэниие хүмүүжүүлхэ, Хуулиар сахигдадаг медицинын хүдэлмэрилэгшын нэрэ хүндые тэдэнэй бултанайнь дээрэ үргэжэ ябахые туйлаха.

4. Улад зониие эм домоор һайнаар туһалхыень, эмнэлгын эмхи зургаануудые эмэй препарадуудаар хангахыень, аптекын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин соёл культурые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхыень, түрүү коллективүүдэй дүй дүршэл ажалдаа нэбтэрүүлхыень, аптекэнүүдтэ медикаментнүүдые абаашаха болзор хороохыень Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи аптекоуправлениие уялгалха.

5. Улад зоной санитарно-эпидемическэ талаараа һайн байха ябадал хангаха тушаа хэмжээнүүдые абахыень, гадаа талын байгаалиие бузарлаха ябадал усадхаха ба һэргылхэ, улад зоной ажаллаха эрхэ байдал, ажаһуудал ба амаралтые элүүржүүлхэ, үбшэнгүүдые уридшалан һэргылхэ хэмжээ ябуулгануудые саг үргэлжэ бэелүүлхыень, городууд, хүдэлмэришэнэй тосхонууд болон хүдөө нютагуудые улам саашадань болбосон түхэлтэй болгохо, ногсоруулха тушаа хэмжээ абахыень, тосхон һууринуудые, үйлэдбэриин газарнуудай санитарна байдал олониитын зүгһөө шалгаха ябадал саг үргэлжэ үнгэргэхыень ажалшадай депутадуудай аймагай, районно, городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, Элүүрые хамгаалгын министерствые, министерствэнүүдэй ба албан зургаануудай, предприятинууд ба организацинуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

водопроводой, канализацини ба уһа сэбэрлэлгын барилгануудые ашаглалгада оруулха тушаа 1974—1975 онуудта тогтоогдоһон түсэбэй дүүргэлтэ хангаха, бии байгаа водопроводно түхеэрэлгэнүүдые һайнаар ашаглаха, улад зондо һайн шанартай уһа таһалгаряагүйгөөр үгэжэ байха зорилгоор тэдэнэй хүдэлмэриин журам сахиха ябадал хангаха.

6. Буряадай АССР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин ба худалдаа наймаанай министерствэнүүд, мяханай ба һүнэй промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ниитын эдеэ хоолой управлени, Буркоопсоюз хадаа эдеэ хоолой предприятинуудай, ниитын эдеэ хоолой, худалдаа наймаанай предприятинуудай санитарна байдал һайжаруулха, үйлэдбэриин эрхим соёл культурын түлөө, мүн эрхим шанартай, санитарна нормонуудта харюусамаар һайн продукци гаргаха талаар тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ уялгатай.

7. Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй ба элүүрые хамгаалгын министерствэнүүд, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд һургуулинуудта, һургуулида ороодүй үхибүүдэй хүмүүжэдэг эмхи зургаануудта зохисотой һайн санитарно-ариг сэбэр байдал хангаха ёһотой. Тиихэдээ хүүгэдэй үбшэлхэ ябадал уридшалан һэргылхэ, бүхы һургуулинуудта халуун эдеэ эмхидхэхэ ба һүнэй кухнинуудые олошоруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха.

8. Буряадай барилгын управлени, «Бурятцелинстрой» трест, Соведүүдэй гүйсэдкомууд, Элүүрые хамгаалгын министерство элүүрые хамгаалгын бүхы барилгануудые түргөөр бариха, барилгын шанар һайжаруулха тушаа хэмжээнүүдые абаха, үгтэһэн капитальна һомололгын мүнгэ зөөри хэлсээнгүйгөөр ашаглаха, баригдажа байгаа бүхы барилгануудые саг болзор соонь ашаглалгада тушааха уялгатай.

9. Ажалшадай депутадуудай аймагай, городской, районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд, Элүүрые хамгаалгын министерство, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи бэе махабадай тамирай соёлой ба спортын комитет, профсоюзуудай курортнуудые эрхилдэг совет курортын хэрэг ба ажалшадай амаралта саашадаа һайнаар эмхидхэхэ, бэе махабадай тамирай соёл ба спорт хүгжөөхэ, амаралтын баазануудые дам саашадань хүгжөөхэ ябадал урмашуулха, амаралтын газарнуудые, паркнууд, саадууд, пляжууд, юрын спортивна түхеэрэлгэнүүдые байгуулгада олониитые үргэнөөр хабаадуулха, элүүр энхын университедүүд ба һургуулинуудаар дамжуулан, мүн хэблэлдэ, кинодо, радио ба телевидениидэ элүүр энхэ ажаһуудал үргэнөөр пропагандировалха, архидалгатай, алкоголизмтай хэгдэдэг тэмсэл эдэбхижүүлхэ зэргэтэй.

10. Буряадай АССР-эй Худалдаа наймаанай министерство, Буркоопсоюз, албан зургаануудай хүдэлмэришэдые хангалгын управленинүүд, Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ниитын эдеэ хоолой управлени эмнэлгэ-һэргылэмжын ба хүү[...] эмхи зургаануудые то[...] доһон нормын ёһоор [...] хоолой продуктнуудаар [...] гаха уялгатай. Тии[...] һүнэй, мяханай зүйлнү[...] ба овощоор хангалгада [...] анхарал хандуулжа, [...] дуудта, тосхонуудта, [...] мышленна предприяти[...] диетическэ столово[...] олошоруулха тушаа хэм[...] нүүдые абаха ёһотой.

11. Ажалшадай де[...] дуудай нютагай Сове[...] гүйсэдхэхэ комите[...] «Элүүрые хамгаалха ту[...] РСФСР-эй Хуулиар т[...] дэ даалгагдаһан уял[...] даа үлэмжэ дүү[...] бэелүүлхыень, элүүрые [...] гаалгын органууд ба [...] зургаануудай хүдэлм[...] һайнаар хүтэлбэри[...] медицинын хангалгын [...] нарые дээшэлүү[...] түлөө үргэн хүдэлөө [...] рүүлхыень, улад зоно[...] дицинын хангалгатай [...] элүүрые хамгаалгатай [...] боотой асуудалнуудые [...] тагай Соведүүдэй сесс[...] дэй зүбшэн хэлсэлгэд[...] табижа байхыень, энэ [...] лиие дүүргэхэ тушаа [...] приятинуудай, колхоз, [...] хозуудай эмхи зург[...] болон организаци[...] хүтэлбэрилэгшэдэй то[...] нуудые шагнахыень уял[...] ха.

12. Буряадай АСС[...] Министрнүүдэй С[...] «Элүүрые хамгаалха т[...] РСФСР-эй Хуулиие дү[...] хын түлөө нютагай [...] дүүдэй гүйсэдкомуудай, [...] нистерствэнүүдэй, упр[...] нинүүд ба албан зург[...] дай, барилгын орган[...] нуудай, промышленна [...] приятинуудай, колхоз, [...] хозуудай хүтэлбэрил[...] тэ хэгдэдэг эрилтэ [...] налтые шангадхаха, ре[...] ликын медицинын эмхи [...] гаануудай материальн[...] ническэ хэрэгсэлнү[...] элбэгжүүлхэ, элүүрые [...] гаалгын хүдэлмэрилэг[...] гэр байрын, ажаһу[...] эрхэ байдал һайжар[...] тушаа нэмэлтэ хэмж[...] дые абаха ёһотой.

13. Республикын ба[...] магуудай газетэнүүдэй [...] дакцинууд, Буряадай А[...] эй Министрнүүдэй Со[...] телевидениин ба радио[...] жуулгын комитет рес[...] ка дотор «Элүүрые хам[...] ха тухай» РСФСР-эй [...] лиие дүүргэхэ тушаа [...] дүүдэй, элүүрые ха[...] гын органуудай, пре[...] тинуудай, организац[...] болон эмхи зургаа[...] хэдэг хүдэлмэриие са[...] гэлжэ харуулха ёһото[...]

* * *

Областной партийна [...] низациин хүтэлбэри [...] үргэн ехэ олониитын [...] хитэй хабаадалгын [...] ажалшадай депутад[...] Соведүүд болон эл[...] хамгаалгын хүдэлмэ[...] шэд «Элүүрые хам[...] тухай» РСФСР-эй Ху[...] хэлбэришэгүйгөөр дү[...] хэ, улад зоной меди[...] хангалга ба элүүрые [...] гаалга улам саа[...] һайжаруулха байха, [...] КПСС-эй XXIV съездын [...] хэтэ шиидхэбэрин[...] юһэдэхи табан жэлэй [...] бүүдые дүүргэхэ [...] предприятинуудай, ба[...] нуудай, колхоз, совхо[...] эмхи зургаанууд боло[...] ганизацинуудай кол[...] вүүдэй, бүхы ажал[...] бүри аша үрэтэйгөөр [...] хэдэнь нүлөөлхэ байха[...] Буряадай АССР-эй В[...] но Совет батаар на[...] байһанаа элирхэйл[...] дүүлнэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Со[...] Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕН[...]

Буряадай АССР-эй Верховно Со[...] Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСК[...]

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1974 оной майн 22.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй

Т О Г Т О О Л

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшые ба министрнүүдые, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй „Сельхозтехника“ гэжэ республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшые томилхо, тушаалһаань сүлөөлхэ тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй нимэ Указуудые баталха гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет тогтооно гэбэл.

1974 оной январиин 4-нэй — Буряадай АССР-эй мелиорациин ба уһанай ажахын министрээр нүхэр Санеев Леонид Александровичые томилхо тухай;

1974 оной январиин 4-нэй — Буряадай АССР-эй мелиорациин ба уһанай ажахын министрэй тушаалһаа нүхэр Большаков Владимир Георгиевичые сүлөөлхэ тухай;

1974 оной январиин 14-нэй — Буряадай АССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министрээр нүхэр Потепалов Александр Романовичые томилхо тухай;

1974 оной февралиин 6-най — Буряадай АССР-эй юстициин министрээр нүхэр Медведев Поликарп Трифоновичые томилхо тухай;

1974 оной февралиин 6-най — Буряадай АССР-эй юстициин министрэй тушаалһаа нүхэр Сидорин Александр Алексеевичые сүлөөлхэ тухай;

1974 оной мартын 28-най — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Сельхозтехника» гэжэ республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшээр нүхэр Басанов Арсентий Медыковичые томилхо тухай;

1974 оной мартын 28-най — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Сельхозтехника» гэжэ республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшын тушаалһаа нүхэр Довгань Сергей Григорьевичые сүлөөлхэ тухай;

1974 оной мартын 28-най — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшын тушаалһаа нүхэр Эрдынеев Цырендоржи Будаевичые сүлөөлхэ тухай;

1974 оной майн 20-ной — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор нүхэр Кораблёв Аркадий Ивановичые томилхо тухай.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1974 оной майн 22.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй

Т О Г Т О О Л

Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшэ тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет нигэжэ тогтооно:

1. Пенсидэ гараһантайнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын тушаалһаа нүхэр Могнонов Марк Могзоевичые сүлөөлхэ.

2. Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшээр нүхэр Сидорин Александр Алексеевичые һунгаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1974 оной майн 22.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй

Т О Г Т О О Л

Һунгагшадай захянуудые Буряадай АССР-эй VIII зарлалай Верховно Соведэй депутадуудай хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай

Һунгагшадай захянуудые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. Б. Пивоваровай мэдээсэл шагнаад, Буряадай АССР-эй Верховно Совет нигэжэ тогтооно:

Һунгагшадай захянуудые дүүргэхэ тушаа хэгдэдэг хүдэлмэри тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. Б. Пивоваровай хэһэн мэдээсэлые анхаралдаа абаха.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет эмхидхэлэй хүдэлмэриие улам шангадхаха, һунгагшадай захянуудые дүүргэлгэдэ бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха тушаа, тодорхойлбол, һургуулинуудые, хүүгэдэй саад ба яслинуудые бариха, гэр байрануудые ашаглалгада тушааха, коммунальна ажахын, улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг шэнэ предприятинуудые бариха, худалдаа наймаа ба ниитын эдеэ хоол һайжаруулха тушаа нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Һунгагшадай захянуудые дүүргэхын түлөө министерствэнүүдэй, управленинүүдэй ба ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1974 оной майн 22.

ХАНИ НҮХЭСЭЛЭЙ ХАРГЫ

Хоорондоо нилээд холохон байдагшье һаа, Улаан-Үдэ городой Октябрьска районой ажалшад болон Хэжэнгын аймагай таряашад, малшад бата бэхи хани барисаатай юм.

Холбоо барисаатай эдэ нүхэд хоорондоо үсөөншье дахин һаа, эрхэ бэшэ уулзадаг, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэжэ, сэдьхэлээ ханадаг заншалтай. Һаяшаг Октябрьска районой ажалшадта Хэжэнгын аймагай мал ажалай түрүүшүүл айлшалжа ерээ.

Харгы хүндэлэн татагдаһан улаан бүд дээрэ: «Хүндэтэ айлшад, айлшалжа хайрлыт!» гэһэн уряа харагдана. Октябрьска районой ажалшадай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. А. Антакшинова, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь А. Д. Чукаев, Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын утаһа орёогшо, Социалис Ажалай Герой Д. К. Тумурова, мяха-консервын комбинадай слесарь, Социалис Ажалай Герой А. В. Немочин болон бусад олон хүнүүд Хэжэнгэһээ ерэһэн айлшадые хүндэтэйгөөр хүлеэн угтаа.

Олон тоото автомашинануудай һубарилдан ерэжэ, айлшадай буухалаар. Октябрьска районой түлөөлэгшэд—хүдөө ажахын техникумэй студентнэр Т. Аюшеева болон В. Чирков гэгшэд гоёор угалзатуулан оёһон полотенци дээрэ шара улаахан хилээмэ, дабһа барижа, хүндэтэ айлшадта ажалдань амжалта хүсөөд, техникум хүрэхыень уриба.

Хэжэнгын аймагһаа ерэһэн айлшадай дунда «50 лет Октября» совхозой түрүү һаалишан, Ажалай Улаан Тугай орденто Е. Д. Кузьмина, Загаһатын совхозой һаалишан, Эхэ-Герой Н. Н. Ринчинова, Худанай совхозой залуу һаалишан комсомол хүбүүн Баир Санжимитыпов гэгшэд бии.

Холоһоо ерэһэн ай[...] даа улаан-үдынхид [...] түрүүлэн һүнэй болон [...] ха-консервын комбинад[...] абаашажа харуулаа. Эд[...] мо предприятинуудай т[...] тэй, үйлэдбэриин түй[...] нуудтай, түрүү хүнүү[...] танилсуулаа.

Хани нүхэд ха[...] дулаанаар хахасахадаа, [...] дахин уулзажа байха[...] жэ хэлсээд тараба.

С. БУТЫРИН[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: [...] тябрьска районой түлөө[...] шэд (дундань) студе[...] Тоня Аюшеева айлша[...] хүндэтэ бэлэгээр угтаба. Хэжэнгын аймагһаа ер[...] айлшад.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фо[...]

ДҮРБЭН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

Арадаймнай засаг түрын эгээл дээдэ орган — СССР-эй Верховно Советтэ hунгаhан энээнэй урда тээхи hунгалтаhаа хойшо дүрбэн жэл үнгэрбэ. Эдэ жэлнүүдтэ бүхы совет хүнүүд партиингаа XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, арадай ажахые саашадань хүгжөөжэ, хүн зоной hуудал байдалые улам hайжаруулха, болбосон hайн болгохо хэрэгтэ шэнэ толотомо амжалтануудые туйлаа.

Дүрбэн жэл. Энэмнай ямаршье ехэ болзор бэшэ. Теэд энээхэн үе соо бүхы совет орон доторнай, манай республика соо, гансахан Улаан-Үдэ городоймнай Октябрьска райондошье али бухай ехэ хубилалта болоо. Эдэ олон hайн hайхан үйлэ хэрэгүүд бэелүүлэгдээ гэшэб. Тооложо барахын аргагүй.

Совет хүнүүдэй ажабайдалые үшөөл бүри баян дэлгэр, хүхюун сэнгэлиг, жаргалтай hайхан болгохо гээшэ манай партиин эгээл үндэр дээдэ, нангин зорилгонь байдаг. Тэрээнэйл ту-

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Октябрьска районой шэнэ үйлсэнүүдэй нэгэн — Ключевская. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...ю айхабтар ехэ хүсэн гаргагдана. Партимнай арадай ажахые хүгжөөхэ, арадай ажабайдалые hайжаруулха тушаа ямар нэгэ шухала зорилго урдаа табиал hаа, тэрэнээ заатагүй хүсэндэнь хүргэдэг. Энээнэе хүн бүхэн өөhэдынгөө ажабайдал дээрэhээ бодожо хаража байна.

ЭРЬЕН ХАРАХАДА УРМАТАЙ

Жэшээ баримта бэдэржэ бало ошоhонойшье хэрэггүй. Ойдоол арба гаран жэлэй урда тээ нарhан тужын тэжэ, сагаан шара элhэн хабтайжа хэбтэhэн, хоохон шахуу байhан Үдэ голой урда бэедэ хэдэн микрорайонуудтай, 100 мянган хүнэй ажаhуудаг, Улаан-Үдэ хото соогоо эгээл томонуудай нэгэн — Октябрьска район бии болоо ха. Мүнөө манай энэ район жэлhээ жэлдэ урган хүгжэжэ, болбосон hайхан болжо байна.

Арбаадшье жэл бү гэел. СССР-эй Верховно Советэй энээнэй урдахи hунгалтаhаа хойшо үнгэрhэн ойдоол дүрбэхэн жэлые абаад үзэе. Район дотор хэдэн олон предприятинууд шэнээр баригдаа, хуушануудынь бүри ехэтэй болгогдоо. Фабрика, заводууд, томо предприятинуудта шэнэ оньhон тоноглэлгэнүүд тодхогдожо, ажалай электрын элшэ хүсөөр хангагдасань ехэ болоо. hүүлэй гурбан жэл промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 34,2 процентээр дээшэлээ. Промышленностиин гол фондын жаса энэ үе соо 11 миллион түхэригөөр ехэ болоо.

Табан жэлэй гурбан жэлэй туршада Улаан-Үдын сэмбын фабрика, сэбэрлэн угаадаг фабрика, городой hүнэй комбинат, Буряадай мяхаа промышленностиин нэгэдэл, электро-заhабарилгын завод гэхэ мэтэ предприятинууд түсэб, даабаряа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Мүнөө табан жэлэй тодорхой, дүрбэдэхи жэлэй эхиндэ олохон предприяти-нууд hайнаар эхилэнхэй. Байгша оной нэгэдэхи кварталда район дотор промышленна продукци үйлэдбэрилгэ нёдондоной энэ үеынхиhөө 9.768 мянган түхэригөөр ехэ болоо гэхэ гү, али 7,8 процентээр дээшэлээ. Жэлэй түрүүшын кварталда бүхыдөө 139.392 мянган түхэригэй бэлэн болоhон продукци худалдагдажа, түсэб улуулэн дүүргэгдээ. Энэ үе соо түсэбhөө гадуур 159 мянган тонно мяхан, 14 тонно колбасагай зүйлнүүд, 23 мянган баанха консервэ, 1731 тонно талхан, 1573 тонно малай холимол тэжээл, 35 мянган түхэригэй мебель, 12 мянган погонно метр бүд гэхэ мэтэ продукци үйлэдбэрилэгдөө.

Гол түлэб ажалай бүтээсын дээшэлhэнэй ашаар лэ продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн ургаhан байна. Тэрэшэлэн гаргагдаhан продукциин өөрынь үнэ сэн, зарим тэды хямдаруулагдажа, түсэбhөө гадуур 375 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо абтаа.

Зарим түрүүшүүл ажалдаа бүришье ехэ амжалта түйлана. Хоёрдохи автотранспортын жолоошон, коммунис ажалай ударник Ф. Ш. Шарифулин ашаа шэрэхэ 3 жэлэйнгээ түсэбые 2,5 жэл соо дүүргээ. Электро-заhабарилгын заводой хүдэлмэришэн, райсоведэй депутат А. М. Котельникова табан жэлэйнгээ түсэбые 3 жэл соо дүүргэнхэй. Мяха-консервын комбинадай үниинэй хүдэлмэришэн А. Ф. Рупышев гурбан жэлэй даабарие 120 процент дүүргээд, байгша онойнгоо түсэб болзорhоонь урид дүүргэжэ, энэ үе соо өөрынгөө мэргэжэлдэ 5 залуу хүдэлмэришэдые hургаха гэhэн уялга абанхай. Нооhо угаадаг фабрикын сортировщица В. Ф. Дмитриева халаанайнгаа даабарие 6,5 час соо дүүргэдэг байха гэhэн үүсхэл гаргаад, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Нарин сэмбын фабрикын бүд нэхэгшэ Л. И. Королёва, гэр байра барилгын комбинадай бетонщица М. М. Володина гэгшэд хахад жэлэй түсэбые табан hара соо дүүргэхэеэ байнхай.

Бүгэдэ арадай hайндэр — СССР-эй Верховно Советтэ hунгаха hунгалтые угтажа байхадаа, барилгашадай баатар ажалые тэмдэглэнгүй яашье аргагүй. Капитальна барилгын хүдэлмэри районой ажахын гол hалбаринь болоно. Энэншье ойлгосотой. Октябрьска район городоймнай хүгжэн hалбаржа, шэнээр баригдажа байhан район болоно. Тиимэhээ Улаан-Үдэ городой, бүхы республикын үйлэдбэриин хүсэ хүгжөөхэ, хүн зоной hуудал байдал hайжаруулха хэрэгтэ энэ район тон ехэ үүргэ дүүргэнэ бшуу.

Барилга-хабсаралгын олохон организацинуудай жэлhээ жэлдэ хүсэ ехэтэй мүнөөнэй шэнэ техникэ, оньhон тухеэрэлгээр улам hайнаар хангагдана. Мүнөө барилгын бүхы хүдэлмэриин 74—78 хүрэтэр процентнь оньhожоруулагданхай. Барилгын модо, шулуу, элдэб хэрэгсэл ашаха, буулгаха хүдэлмэриин 95 процентнь, газар малтаха хүдэлмэри хуу шахуу оньhон техникын хүсөөр хэгдэдэг болонхой.

Эдэ бүгэдын ашаар барилга-хабсаралгын хүдэлмэри яhала хурдан түргэнөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр, hайншье шанартайгаар хэгдэдэг болоhо байна. Энэ табан жэлэй эхинhээ хойшо культурын институдай байшангай хоёрдохи ээлжээн ашаглалгада үгтөө, республиканска санэпидстанциин байшан, 280 хүүгэдэй байха саад, кондитерска фабрика, худалдаа наймаанай, эдеэ хоолой олохон объектнүүд бодхоогдоо. 4.000 номертой автоматическа телефоной станциин, ДОСААФ-ай hургуулиин, мүн 20-дохи кварталда 1.220 ухибүүдэй hураха шэнэ hургуулиин байшангууд баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Үнгэрhэн жэл соо 18-дахи, 20-дохи, 20-дохи «а», мүн 40, 41-дэхи кварталнууд шэнээр баригдажа, 30 мянга гаран хүн шэнэ байрануудта ороо. Гансахан табан жэлэй 3 жэлдэ хамта 150 мянга шахуу дүрбэлжэн метр байра ашаглалгада үгтэhэн байна. Үдэ гол дээрэ баригдажа байhан хүүргэ гол түлэб дүүргэгдэжэ, дээгүүрнь автотранспортаар гараха аргатай болоhоо.

Эдэ бүхы барилгануудые тоолохо болоо hаа, олон ааб даа.

УРДАМНАЙ — ҮШӨӨЛ ЕХЭ ЗОРИЛГО

Гэхэтэй хамта түйлагдаhан зарим тэды hайн үрэ дүнгэй хажуугаар, предприяти, организаци, эмхи зургаануудай ажалда дутуу дунда юумэн баhал олон байhаар. Үйлэдбэриин ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ, социалис мүрысөө hайнаар эмхидхэхэ талаар бүхы арга боломжо гүйсэд хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй. Район дотор үшөөл олохон предприяти, организацинууд продукци үйлэдбэрилхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб, даабаряа дүүргэнэгүй. Нёдондо бүхы 16 предприятиин 8-ниинь товарна продукци гаргаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. Тэдэнэй дунда Буряадай мебельнэ болон модо болбосоруулгын комбинат, асфальтбетонно, силикатна, хирпиисын заводууд, кондитерска фабрика гэхэ мэтэ бии.

Промышленна олохон предприятинууд, хүн зоной хэрэглэмжэ хангадаг организацинууд бии байhан оньhон тухеэрэлгэнүүдээ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэжэ шаданагүй, хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриие нарижуулан hайжаруулха, шэнэ түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ үшөөл hулаар хабаадалсана. Элдэб шалтагаанаар хүдэлмэриин саг гээхэ, бүхэли үдэр соо, халаан соогоошье миин байха ушар али олон үзэгдэнэ. Хүн зоной хэрэглэмжэ хангаха предприятинуудта шэнэ техникэ, түрүү технологи үшөөл удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Хүнүүдэй захилые hайн шанартайгаар, түргэн болзор соо бүтээжэ үгэхэ, культурнаар хангаха тушаа дутагдал үзэгдэhөөр.

Барилга дээрэшье хэрэглэгдээгүй арга боломжо, элдэб бэрхэшээл, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Ажалай эмхидхэл эрид hайжаруулха, илангаяа барилгын объектнүүдые hайн шанартайгаар, болзор соонь ашаглалгада тушааха талаар хэхэ юумэн тон ехэ. Зарим барилгын ехэ дутагдалтайгаар хэгдэhэн дээрэhээ тэрэнь дахин заhагдажа, үнэтэ саг, ажал, мүнгэ зөөри үлүүсэ гаргагдана.

hүүлэй жэлнүүдтэ районой гол үйлсэ гудамжануудые болбосон гоё түхэлтэй болгохо, ногооруулха, модо, сэсэрлиг тариха талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Гансахан нёдондо жэлдэ энэ хүдэлмэридэ 967 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Тиигэжэ 100 мянган дүрбэлжэн метр харгы, тротуарнууд, үйлэдбэриин талмай асфальтаар хүшагдаа. Хабарай үедэ 24,5 мянган модод hуулгагдажа, түсэб 139 процент дүүргэгдээ hэн. Мүн үйлсэ гудамжануудые hүниин сагта гэрэлтүүлхэ, айлнуудые уhаар hайса хангаха, хуушан гэр байрануудые hэльбэн заhаха, ариг сэбэрые сахиха талаар баhал бага бэшэ оролдолго гаргагдана.

Хэнэйшье мэдэhээр жэл бүри улам олошоржо байhан хүн зониие таhалгаряагүй зөөхэ транспортын ябасые hайжаруулха гээшэ тон шухала асуудал. Энэ талаар дутагдал үшөө олон, зонhоо гомдол ороhон зандаа байна. Энээн тушаа шухала хэмжээ абаха болонобди. Трамвайн харгые саашань мелькомбинат хүрэтэр татаха, КТМ-5 түхэлэй шэнэ вагонуудые hайнаар ашагладаг болохо. Мүн трамвай ябуулха 4-дэхи подстанциин барилга түргэн дүүргэхэ шухала байна.

Районоймнай ажалшад урдаа байhан түсэб, абаhан социалис уялгаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула үшөөл габшагай шангаар, эмхитэй hайнаар хүдэлхэ байhаниинь элитэ. Тадэнэй урда ехэхэн зорилго, асари ехэ ажал угтажа байна. Илангаяа капитальна барилгаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно. Табан жэлэй эсэс болотор хүн зомнай үшөө 15—16 мянгаар олон болохо, 43, 44, 46-дахи шэнэ кварталнууд баригдаха зэргэтэй. Тэндэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые, эд бараа худалдаха магазинууд, ниитын хоолл[о]гын газар, хүн зоной хэрэглэмжэ хангаха пунктнууд, соёл гэгээрэлэй барилганууд олоор баригдаха ёhотой. Жэшээнь, ойрын 3—4 жэл соо шэнэ микрорайонуудта больница, поликлиникэ, 5 мянган хүнэй hорёо мүрысөө хэхэ спортивна комплекс, тамаралгын бассейн баригдаха байна. Мүн трикотажно-ээрэлгын томо фабрика, барилгын томо панельнэ зүйл бүтээхэ завод гэхэ мэтэ шэнээр бодхоогдохо, городой hүнэй комбинат шэнэлэн заhагдаха, городой пионернүүдэй байшан баригдаха юм.

Хэнэйшье мэдэhээр, районой ажалшадай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй депутадуудай саг үргэлжын комиссинуудай, депутадуудай бүлэгүүдэй эдэбхи дээшэлүүлхэ гээшэ Соведүүдэй хүдэлмэриин гол зорилгонь болоно. hунгагшадайнгаа дурадхал, шүүмжэлэлые хараада абан, районой ажахын, экономическа, социальна ажабайдалые эмхидхэн хүтэлбэрилхэ талаар депутадуудай ехэхэн хүдэлмэри ябуулна гээшэ.

Ажалшадай бэшэг, гомдол, мэдүүлгэнүүдые хаhа саг соонь хаража, зүбөөр шиидхэхэ гээшэ районно Соведэй гүйсэдкомой ажал ябуулгын баhа нэгэ шухала хубинь болодог. Нёдондо, мүн энэ жэлэй дүрбэн hара соо гүйсэдкомдо 700 шахуу мэдүүлгэ ороо. Тэдэнэй олонхинь байра дээрэнь хэмжээ абахаар предприяти, организацинуудта эльгээгдээ.

Тэрэшэлэн хүн зондо эдеэ хоолой зүйл, эд бараа худалдалгые hайжаруулха, культурнаар хангадаг болохо, медицинын, эмшэлгын эмхи зургаануудай ажалые үшөөл hайжаруулха шухала.

Тиигэжэ районой ажалшад, арадай hунгамалнууд-депутадууд табан жэлэй түсэбые коллектив, хүн бүхэнэй заатагүй дүүргэхынь тула бүхы хүсэ шадалаа гаргаха байhаниинь элитэ.

И. АНТАКШИНОВА,
Улаан-Үдэ городой Октябрьска районой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

МҮНӨӨДЭР — ХИЛЫН ХАРУУЛШАДАЙ ҮДЭР

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БЭЛЭН

В. И. Ленинэй заабаряар байгуулагдаhан совет хилын харуулай сэрэгшэд 56 жэлэй туршада Эхэ оронойнгоо хилые хёрхо паринаар сахин хамгаалжа байна. Хилын харуулшадай hайндэрэй урда тээхэнэ ТАСС-ай корреспондент СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи КГБ-гэйн хилын харуулай сэрэгэй политическэ управлениин начальник генерал-майор В. Я. Лежепековтой уулзажа, хэдэн асуудалда харюу үгэхыень гуйhан байна.

— Манай гүрэнэй хилэ тухай тобшоор хөөрэжэ үгэхыетнай гуйнаб.

Совет оронойнмнай газар дайда айхабтар ехэ гээшэ, хилынь ута баhал туйлай ехэ даа. Гүрэнэймнай хилэ 60 мянганhаа дээшэ килсметртэ hунадаг, тэгшэ талаар, үндэр хада уулын оройгоор, ой тайгын дундуур, элhэн губяаршье зурын гаранхай. Хилымнай гурбанай хоёр хуби хоёр океанай, хэдэн далайн эрье зубшана.

Советскэ Союз арбан гүрэнтэй хилэ залгана. Адли тэгшэ эрхэ, өөр өөрынгөө бэеэ даанхай байдалые хүндэлхэ ябадал, аха дүү ёнооной туhалалсалга хадаа социалис хани нүхэсэлэй оронуудай харилсаануудай онсо илгаа мүн. Иимэ харилсаанай үндэhэ hуури дээрэ социалис гүрэнүүдэй хилэдэ хабаатай бүхы асуудалнууд шиидхэгдэдэг гээшэ.

Манай ороной баруун хилын нэгэ участок абаад үзэе. Хани нүхэсэлтэ гүрэнүүдэй хилын харуулшад хоорондоо харилсаа холбоотойгоор алба хэдэг, командирнууд ба политхүдэлмэрилэгшэд албанай талаар, сэрэгшэдые hурган хүмүүжүүлхэ талаар дүй дүршэлөө андалдан абалсадаг байха юм. Тэдэнэр бэе бэедээ делегацинуудые эльгээлсэдэг, нютагай хүн зонтой уулзадаг. Эдэ бүхы онол арганууд гүрэнэй хилэ хамгаалха зорилгонуудые шиидхэхэ ябадалда hайнаар нүлөөлнэ бшуу.

Гүрэнэй хилэ сахилга хэзээдэшье дайшалхы шангаа албанай эрхэ байдалда байhан, мүнөөшье байhан зандаа. Эб найрамдалда дурагүй хүсэнүүд буу зэбсэгээ орхёогүй, империализмын зэрхэг түримхэй абари зан хуушанайхяараа үлэнхэй гэжэ КПСС-эй XXIV съездын хэлэhэн заабарие хилын харуулшад ходо hанажа ябадаг. Империалис гүрэнүүд манай орон руу өөрынгөө тагнуулшадые эльгээхые оролдоно, хорото ябуулгаяа улам шангадхана, энэ хэрэгтээ хүсэ ехэтэй техническэ зэбсэг ашаглана. Совет хүнүүдэй үзэл бодолдо харша элдэб литературануудые гүрэн түрымнай газар дээрэ хаяха hэдэлгэ гаргадаг байна. Үзэл бодолой талаар хорото дайсад уласхоорондын харилсаанай элдэб арга хэрэглэн, совет засагта эсэргүү литература абажа орохые hэдэнэ. Гэбэшье совет хилын харуулшадай hэргэлэн, hонор байhан ушарhаа дайсадай хорото аашанууд дары усадхагдана.

— Гүрэнэй хилые найдамтайгаар сахихын тула хилын харуулшад ямар шэнжэ шанартай байха ёhотойб?

Бүхы совет хүнүүдтэл адли хилын харуулшад нэн түрүүн түрэл Эхэ орондоо, Коммунис партидаа хизааргүй дуратай юм. Тэдэнэр даажа байhан албан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, ходо hэргэг байдаг, дайшалхы шадабаряа таhалгаряагүй дээшэлүүлдэг, оронойнмнай хилэ дабахые hэдэhэн ямаршье дайсанда сохилто үгэхөөр, баатаршалга харуулхаар минута бүхэндэ бэлэн байдаг гээшэ.

Манай хилын харуулай сэрэгшэдэй энэ гайхамшагта шэнжэ шанар олон тоото дайсадтай тулалдаhан түүхэ дээрэhээнь эли тодоор харагдадаг. Тэдэнэр тохёолдоhон хамаг бүхы шалгалтануудые найдамтайгаар дабажа гараhан. Эхэ оронойнгоо хилэ хамгаалха, эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө байлдаануудта хилын сэрэгшэдэймнай харуулhан толотомо баатаршалганууд тон олон юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ баруун ба баруун-хойто хилын харуулай сэрэгшэдэй харуулhан шэн зоригто баатаршалга хэзээдэшье мартагдахагүй. Тэдэнэр өөhэдhөөнь хэдэн дахин ехэ хүсэтэй фашистнуудай тон олон добтолгодо шанга сохилто үгэжэ, ехэ гээлтэ хоролтотойгоор гэдэргээ сухарихыень баадхадаг байhан. Хилэ шадарай заставануудай багахан гарнизонууд ойроо хүртэшэгүй хэрэм болоhон, нэгэшье застава ээлжэ байhан газараа захиралтагүйгөөр орхёогүй hэн.

hүүлээрнь хилын харуулшад Совет Армиин сэрэгшэдтэй хамта бүхы фронтнууд дээрэ дайсаниие hамна сохилсоо, Берлиниие абалсаа. Тэдэнэр хаа хаанагүй эрэлхэг зориг, баатаршалга харуулhан. Дайшалхы габьяа гаргаhанайнгаа түлөө хилын харуулай 200-hаа дээшэ сэрэгшэд «Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэhэн, 13 мянганhаа дээшэ сэрэгшэд орден, медальнуудаар шагнагдаhан байна.

Мүнөө үеын хилын харуулшад тухай хэлэхэ болоо hаа, залуу сэрэгшэд өөhэдынгөө эсэгэнэр ба аханарай дайшалхы ёhо заншалые, баян дүршэлые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлжэ ябана. Тэдэнэр уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлнэ. hүүлэй жэлнүүдтэ дунда эрдэм hургуулитай залуушуул сэрэгэй албанда абтана. Олонхи солдат болон сержантнууд дунда гү, али тусхай дунда мэргэжэлэй hургуули дүүргэнхэйнүүд. Олон сэрэгшэд үйлэдбэриин дүй дүршэлтэй болоhо үрдиhэн.

Гүрэнэй хилэ сахин хамгаалха хэрэгые эрхилдэг офицернүүд шадабари мэргэжэлээ улам дээшэлүүлнэ. Хоёрдохи офицер бүхэн сэрэгэй дээдэ, сэрэгэй политическэ гү, али тусхай hургуулитай болонхой.

Коммунистнууд сэрэгшэдэй дунда хүтэлбэрилхы хүсэн байха үүргэеэ hайнаар бэелүүлнэ. Тэдэнэр харуулай албанай талаар бүхы сэрэгшэдтээ үльгэр жэшээ харуулна, ямаршье даабари hайнаар дүүргэдэг, хүдэлмэридөө эдэбхи үүсхэл гаргажа байдаг.

Командирнууд, политорганууд, партийна ба комсомолой организацинууд сэрэгшэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы арга шадабаряа сум гаргана. Нэн түрүүн хёрхо hэргэг байхаар, хилын даалгагдаhан участогые харууhалха хэрэгтэ харюусалга ехэтэйгээр тэдэнэр хүмүүжүүлэгдэнэ. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие тусхай шэглэлтэйгээр үдэр бүхэндэ hайнаар ябуулаад байбал, сэрэгшэдэй урда табигдаhан зорилгонуудай амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэнь найдамтай.

— Хилын харуулшад социалис мүрысөөндөө ямар амжалта туйланаб?

Сэрэгшэдэй дунда дэлгэрүүлэгдэhэн социалис мүрысөөн — дайшалхы ба хилын харуулай шадабари эрхим hайнаар шудалха эгээл зүб арга зам мүн. Манайда бүхы сэрэгшэднай социалис мүрысөөндэ хабаадуулагданхай, подразделени, экипажнууд хоорондоо мүрысэнэ.

Командирнууд мүрысөө эмхидхэхэдээ, хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, бодото байдалыень хилэ дээрэ тохёолдожо боломоор үйлэ хэрэгтэ дүтэрхы болгодог гээшэ. Имагтал иимэ эрхэ байдалда сэрэгшэд эрэлхэг зоригтойгоор хүмүүжэнэ, албанайнгаа хэрэгэй талаар онол аргатай болоно.

Мүнөөнэй хилын харуулшадай мэдэлдэ hүүлэй үеын дайшалхы техникэ, буу зэбсэг: автомобиль, бронетранспортер, корабль, вертолет, самолет, инженерно ба радиотехническэ элдэб хэрэгсэлнүүд үгтэнхэй. Эдэ бүгэдые имагтал hайн бэлэдхэлтэй сэрэгшэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха байна. Гэбэшье хилэ сахиха хэрэгтэ хүн хадаа гол, шиидхэхы үүргэ дүүргэhэн зандаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Гвардейскэ, смоленскэ, улаан тугта, Суворовой Кутузовай, Хмельницкиин орденто зенитно-ракетнэ полкын сэрэгшэдэй үнэтэ үүсхэл дэмжэн, хилын харуулшад дайшалхы техникэ ба буу зэбсэг эрхим hайнаар шудалхын түлөө мүрысэнэ. Тэдэнэр экипаж, расчет бүхэндэ бэе бэеынгээ дүүргэдэг мэргэжэл шудална, hуралсалай хамаг бүүдалга эрхим үрэ дүнтэйгөөр дүүргэнэ, техническэ бүхы хэрэгсэлнүүдээ дайшалхы бэлэн байлгана.

Командирнууд, албаяа дүүргэхэ дүтэлhэн солдадууд залуу сэрэгшэдтэ баян дүршэлөө дамжуулан үгэнэ, хилын харуулай «нюусатай» танилсуулна.

Эрхим hайнаар албаяа хэдэг, дайшалхы hуралсалай отличнигуудай, разрядтай болоhон спортсмэнүүдэй тоо улам олошорно. Эрхим hайн подразделенинүүдэй тоо баhал олон. Олохон застава, корабль, «эрхим hайн» гэhэн нэрэ зэргээ 3—5 жэл соо алданагүй.

Гүрэн түрынгөө хилые хамгаалха хэрэгтэ габьятай байhанайнгаа түлөө hүүлэй жэлнүүдтэ олон сэрэгшэд Эхэ оронойнгоо үндэр шагналда хүртэhэн байна. Хилын харуулай гурбан округ (Зүүн зүгэй, Закавказиин, Дунда Азиин) энэ жэлдэ Улаан Тугай орденоор шагнагданхай.

— Хилын харуулшадта нютагай хүн зон ямар туhа хүргэнэ гээшэб?

Хилэ шадар ажаhуудаг хүн зон бидэндэ ходо туhалжа байдаг юм. Совет хүнүүд ямаршье бэрхэшээл дабан, хилын харуулшадта туhалхаар бэлэн байдаг. Хэрэгтэй болоо hаань, хилэ дабаhан дайсантай тулалдаанда ами наhаяашье хайрлахагүй. Тэдэнэр хилын харуулшадта туhалха hайн дуранай арадай дружинын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

Мүнөөдэр, өөрынгөө заншалта hайндэртэ, хилын харуулшад түрэл Коммунис партидаа, Совет правительстводаа өөhэдынгөө албан хэрэгэй амжалта тухай элидхээд, Эхэ оронойнгоо нангин хилые бата найдамтайгаар сахихабди гэжэ мэдүүлнэ.

ХИЛЫН ХАРУУЛШАДАЙ ЮРЫН ҮДЭРНҮҮД

УЛААН-ТУГАЙ ОРДЕНТО ЗҮҮН ХИЛЫН ХАРУУЛАЙ ОКРУГ. Н-скэ заставын сэрэгшэд хилын харуулшадай үдэрые дайшалхы болон политическэ бэлэдхэлдээ эрхим амжалтануудаар угтаба. Үдэр hүнигүй, манатай бороотойшье hаань, тэдэнэр хилээ хёрхоор хаража байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эрхимээр хилэ сахигша, коммунист, сержант У. К. Шергалиев.

ТАСС-ай фотохронико.

Улаан Тугай орденто Закавказиин хилын харуулай округой сэрэгшэд Соведүүдэй ороной урда хилэнүүдые найдамтайгаар хамгаалжа байдаг юм. Тэдэнэр дайшалхы шадабаряа, мэргэжэлээ ходо дээшэлүүлнэ.

Энэ фото-зураг дээрэ урда хилэ сахигшадай юрын үдэрнүүд харуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hүниин харуул. Сержант Л. Иванов (зүүн гарhаа), рядовой Н. Оскольский.

ТАСС-ай фотохронико.

АХА ДҮҮГЭЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

Эрдэм наукада харилсаа холбоон тон шухала удха шанартай юм. Ушар тиимэhээ нэгэ ороной, хариин гүрэнүүдэйшье эрдэмтэд хоорондоо харилсаа холбоо үргэнөөр байгуулна. СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институдай эрдэмтэд МНР-эй эрдэмтэдтэй научна харилсаа холбоогоо улам гүнзэгырүүлжэ байнхай. Тусхай ёhоор айлшалалга, хамтын хүсөөр эмхидхэгдэдэг конференцинүүд ба суглаанууд, научна командировконуудые нэн түрүүшээр дурдаха ёhотойбди.

МНР-эй Наукануудай академиин президент Б. Ширендыб 1967 ондо Буряадай республика ерэжэ, манайда эмхидхэгдэhэн научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэритэй танилсаад, МНР-эй Наукануудай академи Буряадай филиалтай харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ шухала гэжэ тэмдэглэhэн байгаа. Тэрэнэй удаа академик Б. Ринчен манайда хоёр дахин ерэhэн юм.

Буряадай ниитын эрдэмэй ба МНР-эй Наукануудай академиин хоорондохи түсэб соо МНР-тэ манай эрдэмтэд hураха ёhотой гэжэ хараалагдана. Манай институдай гурбан хүдэлмэрилэгшэ Монголой гүрэнэй университедэй дэргэдэ үнгэрэгшэ жэлдэ hураа. Баргад ба түмэдүүдэй хэлые шудалхын түлөө хэлэ бэшэгэй секторые даагша Ц. Б. Цыдендамбаев энэ жэлдэ МНР-тэ ошохо юм.

Буряадай ба Монголой эрдэмтэд хамтаараа Монголой Арадай Республикын 50 жэлэй ойе угтуулан, «МНР-эй соёл культурын түүхын очеркнуудые» хэблэн гаргаа hэн. Энэ бүтээл хадаа МНР-эй соёл культурын революциин түүхые эли тодоор харуулба. Академик А. П. Окладников энээн тушаа иигэжэ бэшэhэн юм: «Энэ хадаа эрдэм наукын шухала асуудалнуудые тайлбарилха талаар совет ба монгол эрдэмтэдэй аха дүүгэй хани барисаанай тодо гэршэ болоно».

Зүүн зүгэй түүхэ, хэлэ шудалдаг залуу мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар Монголой ба Буряадай эрдэмтэдэй хоорондоо харилсаа холбоо байгуулха үргэн арга боломжонууд нээгдэнхэй.

Монголой ба Буряадай эрдэмтэд хамтын конференцинүүд ба зүблөөнүүдтэ хабаададаг. Монгол хэлэ шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын хоёрдохи конференцидэ хабаадажа, институдай эрдэмтэд Д. Д. Лубсанов, Л. Д. Шагдаров, В. И. Рассадин гэгшэд элидхэл хэhэн байна. Социологиин секторые даагша Г. Л. Санжиев үнгэрэгшэ жэлдэ Улаан-Баатарта болоhон уласхоорондын научна конференци дээрэ элидхэл хээ. МНР-тэ болоhон бусад конференцинүүд дээрэ БИОН-ой эрдэмтэд В. Ц. Найдаков, И. И. Соктоева, Ш. Б. Чимитдоржиев, Р. Е. Пубаев, Ц. А. Дугар-Нимаев болон бусад элидхэлнүүдые хээ. Тиихэдэ «Знание» бүлгэмэй лекторскэ бүлэгтэ оролсожо, институдай хүдэлмэрилэгшэд А. И. Уланов, М. И. Тулохонов, С. П. Будаев болон бусад МНР-тэ ошожо, лекци уншаhан байна. Энэ заахан статья соо аха дүү арадуудай эрдэмтэдэй хоорондо тогтоhон харилсаа холбоон тухай хүсэд хэлэхын аргагүй. Тусхай айлшалалгаhаа гадна, юрын уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд, бэшэг бэшэлсэлгэ мүн лэ хараада абтаха ёhотой. Эдэ бүхы харилсаа холбоомнай СССР МНР хоёрой хоорондохи харилсаа холбоое үргэдхэхэ түсэбтэй зохилдуулан бэелүүлэгдэжэ, хоёр ороной эрдэм наука ба соёл культурые хүгжөөхэ талаар аха дүүгэй харилсаа холбоое улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдана.

Г. БАЛХАНОВ,
СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин ниитын институдай эрдэмтэ секретарь.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ФРАНЦИ ҺУНГАЛТЫН ҺҮҮЛЭЭР

Президентые һунгаха һунгалтын хоёрдохи шата майн 19-дэ болоо. Энэ үдэр дуугаа үгэлгын үедэ илажа гараһан Валери Жискар д'Эстэн Францийн республикын президентээр һунгагдаба. Тэрэ хадаа правительствадаородог партиие — бэеэ даанхай республиканецуудай национальна федерацие толгойлогшо, президентнүүд Ш. де Голль, Ж. Помпиду гэгшэдэй элдэб правительствануудта нэгэнтэ бэшэ экономикын ба финансын министр байһан хүн.

Мүнөө политическэ партинууд ба Францийн хэблэл һара хахад соо үргэлжэлһэн һунгуулиин хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргажа байна. Бүгэдын һанамжын ёһоор, тэрэнэй гол дүнгынь хадаа зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй холбооной туйлаһан арсашагүй ехэ амжалта болоно. Энэ холбоондо правительствын ниитэ программын үндэһэ һуури дээрэ компарти, социалис парти ба зүүнэй тала баримталдаг радикалнуудай хүдэлөөн нэгэдэнхэй юм. Зүүнэй үзэл баримталдаг хамтын кандидат Франсуа Миттеранай түлөө 13 миллион шахуу гэхэ гү, али һунгагшадай 49,19 процентнь дуугаа үгөө. Иимэ олон һунгагшадай дуу зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүд энээнһээ урагша хэзээдэшье абадаггүй байгаа. Зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй холбоондо ородог партинууд президентые һунгаһан һунгалтын һүүлээр энэ холбоогоо тэрэл хэбээрнь үлөөхэ байһанаа мэдүүлбэ. Тиимэ болохолоороо, энэ холбоон ороной политическэ ажабайдалда саг үргэлжын хүсэн болоно бшуу. Ямаршье правительство хайшаньшье гэхэдээ бүхы һунгагшадай хахадайнь шахуугай дура хүсэлые хараадаа абаха баатай ха юм.

Францийн зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй туйлаһан амжалта хадаа Баруун Европодохи демократическа хүсэнүүдэй байдалай улам бэхижэжэ байһые гэршэлбэ.

Францийн буржуазин тала харадаг, правительствада ородог партинууд президентые һунгаха һунгалтада арайшье гэжэ диилэһэн байха юм. Эдэ партинууд али бүхы хүсэ шадалаа гаргажа, правительствын ба монополинуудай гарта байдаг хэблэл, радио, телевидени гэхэ мэтые элсүүлжэ диилээ бшуу.

Йигээд лэ һунгалта дүүрэбэ. Һунгалта юу харуулааб гэхэдэ, французууд хубилалта хэхые хүсэнэ, нэн түрүүн тэдэнэр экономическа ба социальна байдалда хубилалта хэхэ гэһэн эрилтэ табина. Мүнгэнэй сэнгэй саг үргэлжэ бууралга, үри шэри, түлишын дутагдал ба түүхэй эдээр хангалгын бэрхэшээлнүүд — эдэл даа шэнэ президентын ба правительствын шиидхэхэ доторхи политикын хойшолуулашагүй асуудалнууд.

Гадаадын политика тушаа хэлэбэл, шэнжэлэгшэдэй бултанайнь һанамжын ёһоор, тэрэнэй шухалын шухала һал баринуудта президентнүүд байһан Ш. де Голлиин, Ж. Помпидугай баримталһан политикатай сасуулбал, тиимэ ехэ хубилалта болохогүй янзатай. Нэн түрүүн Францийн Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай байгуулһан харилсаанууд, мүн түгшүүрилтэ байдал һуларуулха, бүхы Европын оронуудай хоорондо харилсаа холбоо тогтоохо хараа шугам эндэ анхаралда абтана. СССР Франци хоёрой хоорондохи үгэеэ ойлголсолгын, али бүхы талын харилсаа холбооной политика хадаа уласхоорондын байдалай саг үргэлжын тэмдэг, эб найрамдал хамгаалгын ба түгшүүрилтэ байдал һуларуулгын шухала баримта болонхой.

ОЛЬСТЕРТОХИ БАЙДАЛ

Англиин правительство Хойто Ирландида (Ольстерто) һаяшаг сисо байдал тогтообо. 16 мянга гаран солдат, офицернүүдһээ бүридэһэн Англиин эзэмдэлгын корпусто үшөө шэнэ хүсэнүүд ябуулагдажа байна. Протестан галзуу этэгээдүүдэй эдэбхижэһэнэй эсэстэ Ольстертохи байдалай эрид зүрилдөөтэй шахардуу болоһон дээрэһээ Лондон иимэ хэмжээнүүдые абаа бшуу. Протестан галзуу этэгээдүүд эрилтэнүүдыемнай дүүргээгүй һаань, тэндэ граждан дайн үүдхэхэбди гэжэ занана.

Ольстерой баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүд нёдондо жэлэй зун бии болгогдоһон Хойто Ирландиин ассамблейе тарааха гэжэ хүсэнэ. Энэ ассамблейдэ Ольстерой улад зоной, дарлагданги католигуудай түлөөлэгшэд мүн лэ һунгагдаһан байгаа. Эдэ хархис этэгээдүүд Саннингдейлскэ хэлсээн гэдэгһээ арсаха гэһэн эрилтэ мүн лэ табина.

Тэдэнэй эрилтые ассамблейн буруушааһанай һүүлээр эдэ галзуу хархисууд «бүгэдэ ниитын» забастовко эмхидхэхэ һэдэлгэ гаргаа, Белфастын гудамжануудта баррикадануудые бодхоогоо, гүрдэлгэ хэһээлгын аашануудаа эрид түргэдхөө, занажа, хүсэрхэжэ байгаад, промышленна предприятинуудай ажал ябуулгые муудхаагаа. Энээнһээ байтагай эдэ галзуу этэгээдүүд Ирландиин республикын газар дээрэ аашалһан байха юм. Тэдэнэр һүүлшын сагай турша соо тэндэ 28 хүнүүдые алаһан, 200 гаран хүнүүдые шархатуулһан байна. Мүнөө галзуу этэгээдүүдые толгойлогшод гүрэнэй урбалта хэхэбди, өөһэдынгөө «саг зуурын правительство» байгуулхабди гэжэ занана.

Хойто Ирландидахи байдалай дахинаа шахардуу шанга болоһон ушар — протестан галзуу этэгээдүүдые тухиран дэмжэдэг Англиин засагаархидай баримталдаг политикын сэхэ үрэ дүнгынь, Ольстерой социальна асуудалнуудые Лондоной хэрэгсээдэггүй байһанай үрэ дүнгынь болоно. Мүнөө эдэ хархис этэгээдүүд засагай мэдэлһээ гаража эхилэнхэй.

Үгытэй ядуу байдалда, ажалгүйдэлгэ ба доромжолгодо эсэргүүсэн тэмсэхэдээ, Ирландиин бүхы ажалшадые нэгэдүүлхын түлөө оролдодог Ирландиин компарти иигэжэ онсолон тэмдэглэнэ: социальна асуудалнуудые шиидхээд, баруунай үзэл баримталдаг хэрзэгы нэтэрүү хүсэнүүдэй ябуулгые эрид шууд захадаад байбал, Ольстертохи байдал гуримшуулагдаха жэшээтэй. Иимэ хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдээгүй байхада, Ольстертохи байдал шахардуу шанга зандаа байха, шэнэ хёморооп боложо магад.

Бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэ замаар

Венесуэлын нефтиин баялигуудые хариин концернэнүүдэй ашаглаха ябадалда эсэс табиха хэрэгтэй гээд энэ ороной президент Карлос Андрес Перес һаяшаг уряалһан байгаа. Харин, нэн түрүүн Америкын монополинуудай эзэрхэдэг оронойнгоо нефтиин промышленностие гүрэнэй мэдэлдэ абаха гэжэ правительствамнай шиидэнхэй гээд тэрэ мэдүүлээ.

Венесуэлын бэеэ даагаад, экономическа талаараа хүгжэхэдэнь энэ шиидхэбэриин удха шанар сэгнэшэгүй ехэ. Нефть — Латиин Америкын энэ гүрэнэй гол баялигынь мүн. «Хара алта» газаашань худалдалгаар энэ гүрэн дэлхэй дээрэ гурбадахи һуури эзэлдэг. Гэбэшье тэрэнэй нефтиин баялигуудые хэдэн арбаад жэлэй турша соо империалис концернэнүүд арьяатан шэнги шунахайгаар ашагладаг һэн. Америкын «Тексако», «Мобил ойл», «Галф ойл», «Экссон» болон бусад томо нэгэдэлнүүдэй хубида Венесуэлын бүхы нефтиин 95 процентнь хүртэдэг юм.

Гэхэ зуура Венесуэлын түрүү үзэлтэй хүсэнүүд, бүхы арад зон эдэ бүхы һэдэлгэнүүдтэ харюугай хатуу шанга сохилто үгэхөөр, байгаалиин баялигуудые орондонь бусааха тухай хэтынгээ хүсэл эрмэлзэл бэелүүлхээр эрид шиидэнхэй.

Е. ЕГОРОВ,
Ю. УСТИМЕНКО,
Н. ЧИГИРЬ.
(ТАСС).

УНШАГТЫ, һонирхохол байхат

ЛА СКАЛА МОСКВА ЕРЭХЭНЬ

МОСКВАГАИХИД Миланай Ла Скала гэжэ суута театрай артистнуудтай һаяар үшөө дахин уулзахань. Эдэнэй түрүүшын гастроль 10 жэлэй урда тээ манай ороной ниислэл хотодо амжалтатайгаар үнгэрөө һэн.

Нёдондоной октябрь һарада Ехэ театрай оперно бүлэг Милан хотодо амжалтатайгаар наада табяа бэлэй. Тиин мүнөө итальянецууд манайхи айлшалан ерэхэнь.

Хоёр театрые сасуутан гэхэдэ болохо: Москвагай Ехэ театр 200 жэлэйнгээ ойе хойто жэлдэ, харин Ла Скала 200 жэлэйнгээ ойе 1978 оной август һарада тэмдэглэхэ юм. Италиин оперно хүгжэмэй түб болохо театрай шэнэ байшангай барилга 200 гаран жэлэй урда тээ Миланай тэг дунда эхилээ һэн.

Миланай театрай түүхэ — Италиин оперно ба дуунай искусствын ёһотойл түүхэ домог болоно. Керубиниин, Россиниин, Беллиниин, Донициттиин, Вердиин, Пуччиниин гайхамшагта зохёолнууд эндэ түрүүшынхеэ табигдаһан байгаа. Элитэ ехэ олохон дуушадай тэдэнэй тоодо Карузын, Таманьогой, Джильиниин, суута дирижер Артуро Тосканиниин алдар габьяа Ла Скалатай таһаршагүй холбоотой юм.

Элдэб оронуудай түрүү оперно артистнуудые урижа, сценэ дээрэ бэлиг шадабариень гаргуулха гээшэ Ла Скала гэжэ театрай заншал болонхой. Бүри XIX зуун жэлдэ композитор М. И. Глинкын хани — элитэ мэдээжэ тенор Н. Ивановой, Шаляпинай, Собиновой, мүн һүүлэй жэлнүүдтэ совет дуушадай цянгата һайхан, дорьбоотой дорюун хоолойе италиинхид шагнаһан байха. 1900 онһоо хойшо Чайковскиин, Мусоргскиин, Прокофьевой оперонууд Миланай театрта нэгэнтэ бэшэ табигдаһан байна. Нёдондо жэл эндэ «Борис Годунов» табигдажа, олоной анхарал татаа, һонирхол үүсхээ һэн.

Манай Эхэ ороной ниислэл хотодо гастролёор ерээд байха үедэнь бүлэгэй түрүү артистнарай уран бэлигтэйшье москвагайхид танилсаха. Эдэнэй дунда Николай Гяуров, Пьеро Каппучилли, Флоренцо Косетто, Мирелла Френи, Пласидо Доминго болон бусад бии.

3500 ЖЭЛЭЙ ҮЕЫН ЮУМЭНҮҮД

ГРЕЦИИН археологууд Эгейскэ далай дээрэхи Тира аралда малталгануудые хэхэ үедөө хоморой шухаг зүйлнүүдые олоһон байна. Тэдэ эрдэмтэд 3500 жэлэй урда тээ баригдаһан гэрые лава, пемза ба вулканай тэһэрэлгын бусад шулуу шохой дороһоо олобо. Энэнь шулуугаар баригдаһан үнгэтэ штукатуркаар, гоё һайхан угалза хээгээр шэмэглэгдэһэн гурбан дабхар гэр байгаа. Вулканай дэлбэрэлгын сасархын урда тээ арал дээрэхи хүн зоной байдалай яһала байһан тухай гэрэй хананууд та хэгдэһэн зурагууд, бэшэ гүүд хөөрэнэ

Вулканай тэһэрэлгын үедэ булагдашаһан энэ хото эртэ урдын Эгейскэ гүрэнэй ниислэл байгаа ха гэжэ археологическа экспедициин хүтэлбэрилэгшэ, профессор Спиридон Маринатос пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

(ТАСС).

БРОНЗО ЗЭБСЭГТЭ ҮЕЫН...

ИТАЛИИН археологууд Рим хотоһоо зүүгаад километртэ байдаг Медзано нуурай оёорые гурбан жэлэй турша соо шэнжэлхэдээ, бронзо зэбсэгтэ үеын отог һуурин олоһон байна.

Нуурай оёорһоо олдоһон бронзо эдлэл хэрэгсэлнүүд манай ээрын урда тээхи 1.300—1.100 жэлнүүдтэ хабаатай гэжэ экспедициин гэшүүдэй нэгэн мэдүүлээ.

ТҮБИ ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОН ТАМАРХАНЬ

ЯПОНОЙ хоёр яхтсмен өөһэдынгөө дархалһан, тонно уһа түрихэ хүсэтэй онгосоор түби дэлхэйе тойрон тамархаяа Японой зүүн захадахи Симидзу портһоо аян замдаа мордобо.

«Черри-Бра № 3» онгосоор жэлэй турша соо тамархан дэлхэйе тойрохо байхаб гээд 30 наһатай С. Сугиям 26-тай И. Судзуки багсаа жална.

ШЭНЭ ОЛОШОНУУД

ЭНЭДХЭГ эрдэмтэд Уттар Прадеш штадтахи Канпура хото шадарай Джаджмау малтагта археологическа малталгануудые амжалтатайгаар хэжэ байна. Раджпутска үе сагта, мүн Маурья (манай ээрын урда тээхи IV-II зуун жэлнүүдэй үеын). Гупта (манай ээрын IV-VI зуун жэлнүүдэй үеын) угсаатанай зонхилжо байһан үе сагта хабаатай барилгануудые, гэрэй элдэб хэрэгсэлнүүдые археологууд олобо.

(ТАСС).

АМАР ҺУУДАГГҮЙ ХҮН

Пурбожап Банзарович Самбуевай сэдьхэл тэниглэн, амар һуужа байхыень нэгэтэшье харахагүйт. Теэд хүдэлмэринь тиимэ гээшэ ааб даа. Тэрэ Хяагтын аймагай дотоодын хэрэгүүдэй таһагта гэмтэ хүнүүдые бэдэрэн мүрдэдэг участково инспектороор хүдэлнэ. Гэм хээд зугадаһан хүниие бэдэрэн мүрдэхөөр Пурбожап Банзарович ямаршье сагта хододоо бэлэн байдаг. Капитан Самбуевай мэргэжэл хүшэр хүндэшье, ами наһанда аюултайшье гэжэ хэлээ һаа, алдуу болохогүй. Гэмтэ хүн муу муухай үйлэ хэрэгһээ зайсан зугадахын тулада юунһээшье сухаридаггүй гээшэ ааб даа. Пурбожап Банзарович нэгэтэ болоһон иимэ ушар һанан хөөрэнэ:

...1968 оной зун нэгэ танигдаагүй хүн городой сэсэрлиг соо басага зэрээд, элдэбээр аашалхые һэдэбэ. Эдэ бүгэдые хаража байһан залуу хүбүүн басагые үмөөржэ, зайлахыень дурадхаба ха. Тинхэлээрнь танигдаагүй хүн наншалдаа, хэрүүл үүсхэжэ, залуу хүниие хутагаар хадхаад зугадашаһан байгаа. Энэ муухай гэмтэ ябадалые элирүүлжэ танигдаагүй хүниие мүрдэн барижа тушаахань тон орёо байшаба. Ушарынь гэхэдэ, сэсэрлиг соо болоһон нашпал дээс хараһан хүн олдоогүй бшуу. Тэрээнһээ гадна, хадхуулһан залуу хүбүүн һүниин харанхыда танигдаагүй хүнэй нюур шарайе илгаруулжа, һайса обёорон хаража үрдеэгүй байшоо. Басаганһаа һуралта хэхэдэ, хэмэл гуулиин хоёр шүдэтэй, нюргаар үндэр хүн һэн гэхэһээ ондоо юушье мэдэхэгүй.

Гэмтэниие бариха хэрэгтэ туһалыт гэжэ Пурбожап Банзарович Хяагта хотын хүн зондо хандаба. Олон зонһоо һуралта хэһэнэй эсэстэ, гэмтэ хүнэй тухэл шарайе тухайлжа абаба. Мүн Хяагта хотоһоо холо ошожо үрдеэгүй гэжэ мэдэгдэбэ. Хоёр хоноод байхада муухай аашa гаргаһан Филиппов гэгшэ һүниин харанхые һамбаашалжа, Хяагтада ажаһуудаг танилайдаа ерэбэ.

Энээниие мэдэһэн Пурбожап Банзаровичай гэмтэниие бариха гээд дүтэлхэтэйнь адли урдаһаань хутагаар хадхажа, шархатуулба. Зүгөөр Самбуев бэеынгээ һал гэжэ һуларжа, үбшэнтэйшье байгаа һаань, шудээ зуужа, самбын арга хэрэглэжэ, хутагынь буляан абаба.

Иигэжэ участково инспектор Самбуев нэгэнтээ нэтэржэ, хүнэй һэшхэл гээһэн гэмтэниие барижа тушааһан, уялгата албаяа үнэн сэхээр дүүргэһэнэйнгээ түлөө «Дайшалхы шэн габьягай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаа бэлэй.

Пурбожап Банзарович хорёод жэлэй туршада милицидэ хүдэлхэ зуураа, иимэрхүү гэмтэ ябадалые элирүүлжэ, хэды олон хүнэй ами наһа абарһан, хогшол зөөриинь хулгайшадай гарһаа буляан абажа бусааһан, үнэн сэдьхэлэй һайшаал магтаалда хүртэһэн байна гээшэб!

О. МЕРКУЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: капитан П. Б. Самбуев.
АВТОРАЙ фото.

НЮТАГ НЮТАГАЙ һонин

Хүшөөнүүдые һэргээхэ һара

Нютаг, тосхон бүхэнэй түүхэтэ үйлэ хэрэгые мүнхэлһэн хүшөөнүүдые һэргээн, һэльбэн заһаха һара Хориин аймагта майн 10-һаа июниин 10 болотор соносхогдобо.

Энэ асуудалаар тус бүлгэмэй зүблөөн үнгэргэдөө. Тэрээндэ хабаадалсаһан КПСС-эй райкомой инструктор В. Б. Балданов, соёлой таһагай инспектор Т. И. Мякотина, КПСС-эй райкомой пропагандa ба агитациин таһагые даагшын орлогшо С. Р. Очиров, райвоенкомой орлогшо П. М. Рудак, аймагай архитектор Г. Б. Галсанов, республикын культурын министерствын түлөөлэгшэ Т. И. Комиссарова гэгшэд үгэ хэлэжэ, тодорхой һайн дурадхалнуудые оруулаа.

һара үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет байгуулагдаа. Энэ соносхогдоһон һарын туршада нютагай сэрэгшэдэй дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөөнүүд, түүхын памятнигууд һэргээгдэхэ, хорёологдохо, дээрэнь бэшэгдэһэн бэшэгүүд шэнэлэгдэхэ, ногоон ургамалнууд, сэсэгүүд таригдаха байна.

Ж БАДМАЕВ.
Хориин аймаг.

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД БАРЮУЛАГДАБА

Буряадай хүдөө ажахын техникумэй һурагшад ажалай дуршэл гарахаяа Улаан-Үдын аймагай Калининай нэрэмжэтэ совхоздо эльгээгдэһэн юм.

Зоотехническэ отделениин нэгэдэхи курсын студентнэр хабарайнгаа практикада харюусалгатайгаар хандажа, илангаяа һайнаар ажаллаа. Тэдэнэр совхоздо ехэхэн туһаламжа үзүүлжэ, 430 гектарта шэниисэ тариһан, 100 гаран гектарта хартаабха һуулгаһан байна. Гадна, хартаабха таридаг «СН-4Б» тухэлэй машина, орооһоной СЗП-3» тухэлэй сеялкэ, минеральна үтэгжүүлгэ хаядаг «РМГ-4» тухэлэй тухеэрэлгэ заһабарилаа.

Техникумэй багша Любовь Давыдовна Головня ажалай дуршэл гараһан студентнэрые хүтэлбэрилһэн байна.

— һурагшад даалгагдажа үгтэһэн бүхы хүдэлмэриие һайн шанартайгаар, болзор соонь дүүргээ, — гэжэ совхозой парткомой секретарь нүхэр В. Мардаев хөөрэнэ.

Тус ажахын дирекци, партком, рабочком хабарай тарилгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө студентнэрые Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнаба.

М. МЕДОВАЯ.

ТАБАДАХИ ЧЕТВЕРТЬ

Студентнэр мүнөө үедэ гурбадахи семестр тухай хэлэсэдэг болонхой. Харин һургуулинуудта табадахи четверть тухай хөөрэлдөөнүүд энэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй болоно ёһотой. Тиимэһээ табадахи четвертиин үедэ юун хэгдэхэб гэһэн асуудалтайгаар Улаан-Үдын хоёрдохи дунда һургуулиин завуч Семён Сидорович Апрелковтэ хандабабди.

Зунайнгаа амаралтын үедэ энэ һургуулиин һурагшанар элдэб ажал хэхэ, пионерлагерьнуудта амарха байна.

Юһэдэхи классай һурагшанарһаа бүридэһэн ажалай отряд энэ һургуулиин шеф болохо судно-бүтээлгын заводой амаралтын гэр Кабанскын аймаг ошожо барилсаха. Мүнөө 30 һурагшанар энээндэ бэлдэжэ байна.

Иимэ отрядууд урзанданһаа хойшо ажаллаадаг болоо юм. 1972 ондо Оронгын совхоздо, 1973 ондо Загарайн аймагай модоной комбинадта хүдэлжэ, магтаалтай ябаа.

Жэшээлхэдэ, нёдондоной дүнгөөр хоёрдохи һургуулиин ажалай отряд республика соогоо нэгэдэхи һуури эзэлжэ, ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан вымпелдэ, үнэтэ бэлэгтэ хүртөө һэн.

Мүнөөшье жэлдэ энэ амжалтаяа арьбадхажа, үшөө ехэ амжалта туйлаха зорилготой байна. Энэ отряд июниин нэгэнэй үдэр ажалдаа гараха.

Мүн лэ юһэдэхи классудай һурагшанарһаа бүридэһэн найман бригада һургуулидаа үлэжэ, заһабарилгын хүдэлмэри хэхэ юм. Эдэнэр ээлжээлжэ байгаад, июниин нэгэнһээ августын арбан болотор ажаллаха.

6—7-дохи классуудай һурагшанар эдир натуралистнуудай станцида ажал хэхэ юм. Тиихэдээ саад, огород соо хүдэлхэ, тэндэхи амитадые харууһалха байна. 5-дахи классууд һургуулиингаа дэргэдэхи участогта ажал хэхэ.

1971 онһоо хойшо 7—8 классай һурагшанар холын аяншалгада ошодог болонхой һүүлэй хоёр жэл соо тэдэнэр Баргажанай хада уулануудые шэнжэлнэ. Мүнөөшье жэлдэ тиишэ ошохо.

Иимэ аяншалгын аша үрэнь, туһань тон ехэ. Үхибүүдые байгаалида, ажал хүдэлмэридэ дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ энэ горитой туһа хүргэнэ ха юм. Зундаа үхибүүдэйнгээ хаана амарха, юу хэхэ байһанаарнь энэ һургуулида ехэ һонирходог юм байна. Жэшээлхэдэ, пионерскэ лагерьнуудта 191 үхибүүд амарна. 188 хүүгэд хүдөө гараха байна.

Мүн һургуулиинь дэргэдэ үхибүүдэй амарха талмай эмхидхэгдэхэ. Эндэ байһан хүүгэд үдэртөө гурба удаа эдеэлээд, наадаад, элдэб һонин экскурсинуудта, хоёр, нэгэ үдэрэй аяншалгада ябаад байха юм.

«Чайка» гэжэ хүүгэдэй клубай дэргэдэ спортивна секцинүүд хүдэлхэ. Эндэ табин гаран хүбүүд, басагад зундаа байха. Тиихэдээ футбол, волейбол, баскетболоор элдэб мүрысөөнүүдтэ хабаадалсаха, аяншалгада ошохо.

Зарим ахалагша классай үхибүүд зундаа городой промышленна предприятинуудта, барилгануудта ажаллана.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Нүхэдэй сүүд» — түрүү бэшэг. «Эб найрамдалай замаар» — фоторепортаж. «Үлүү һайн байһаниинь элирүүлэгдэбэ» — Н. Барнаковой статья. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй «Элүүрые хамгаалга тухай» тогтоол.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Хүдэлжэ байгаад һураха» — Е. Галкин, А. Шаповаловай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Манай кандидадууд. Мүнөөдэр — хилын харуулшадай үдэр. «Хододоо бэлэн» хөөрэлдөөн. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хилын харуулай заставада» ТАСС-ай фото. «Генералда айлшаар» — О. Цыбиковэй корреспонденци. «Эм домто эбэрнүүдэй түлөө» — О. Березковой статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 14.35 — Үхибүүдтэ зорюулагдажа. «Куклануудай магазин соо» гэһэн дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 15.05 — Һүүлэй һонин. 15.15 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет. «Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэ — арадай ажахын хүгжэлтын хараа шугам». 15.45 — Хилэ сахилгын Москвагай дээдэ командна Улаан тугай училищиин оркестрэй концерт (үнгэтэ). 16.15 — «Өөрын нютаг» — телевизионно уран һайханай фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 17.45 — «Мүнөөдэр — хилэ сахигшадай үдэр». СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй хилэ сахигшадай сэрэгүүдэй штабай начальник, генерал-лейтенант В. Ф. Лобанов үгэ хэлэхэ.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Факел» — «Хилын харуулшад». Хилэ сахигшадта зорюулагдаһан дамжуулга хэгдэхэ.

«Орбита». 19.30 — Улаан-Үдын багшанарай училищиин студентнэрэй концерт. 20.10 — Телевизионно һонин. 20.30 — «Танай асуудалнуудта харюуса набди». 20.55 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 21.15 — Документальна фильм.

«Орбита». 22.10 — «Концертын студи урина». Эстрадын программа (үнгэтэ). 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 00.30 — «Бальзагай ехэ дуран»— телевизионно уран һайханай фильм. 5-дахи сери — «Санкт-Петербургда уулзалга (үнгэтэ).

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭВ

Африкын оронуудай эрхэ сүлөөтэй болоһон үдэрые түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн тэмдэглэбэ. Олон газетэнүүд энэ темэдэ зорюулжа, түрүү бэшэгүүдые, шэнжэлэлнүүдые тунхаглаһан байгаа. Африкын оронуудта СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Совет правительствын эльгээһэн хани ёһоной амаршалгые мүн лэ толилбо. Тодорхойлон хэлэхэдэ, политическэ бэеэ дааһан байдалаа бэхижүүлхын, социальна дэбжэлтын түлөө, Африкын урда хубида үлөөд байһан колониальна гуримуудые, расизм ба апартеидые усадхахын түлөө саашадаа тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байлгын оршон байдалда Африка түбиин арад зон һайндэрөө тэмдэглэһэн байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдые даагаг комиссиин түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр США-да ошоод байһан тухай шэнжэлэлнүүдые олон газетэнүүд тунхаглана. Бүхы оронуудай арад түмэнэй хүсэжэ байһан эб найрамдалай бата бэхи, үнэн зүб байлга СССР-эй ба США-гай хоорондын харилсаанһаа ехэтэ дулдыдаха байна гэжэ Польшын «Жиче Варшавы» газетэ бэшэнэ. Совет делегациин Холбоото Штадуудта ошоод байха үедөө хэһэн хөөрэлдөөнүүд бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда үнгэрнэ.

Болгариин «Народна младеж» газетэ совет-американ харилсаануудта зорюулагдаһан түрүү бэшэг тунхаглаа. Һүүлэй хоёр жэлэй турша соо энэ харилсаанда ехэ хубилалтанууд болоо гэжэ газетэ бэшэнэ.

Бангладешэй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй һаяхан Советскэ Союзда ошоод бусаһан тухайда Индиин «Нэшнл геральд» газетэ онсо анхаралаа хандуулна. Мүнөө үеын гол шухала асуудалнуудаар хоёр талын нэгэн адли һанал бодолтой байһан тухайнь хөөрэлдөөнэй дүнгүүдтэ зорюулагдаһан коммюнике элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ газетэ бэшэнэ.

«Нойес Дойчланд» (ГДР) газетэ Лиссабондо байдаг тусхай корреспондентынгээ статьяе тунхаглаба. Португалидахи байдал тухай энээн дотор хэлэгдэнэ. Ороной демократическа саашанхи хүгжэлтын хараа түсэбүүд тухай бэшэхэдээ, фашизмда эсэргүү Португалидахи хүсэнүүдэй, граждан хүн зоной, сэрэгшэдэй нэгэдэл бэхижүүлжэ, али бүхы хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудые зайсуулан саралгаһаа дулдыдаха байна гэжэ тэмдэглэнэ.

Сиридэ, Ливанда эсэргүүгээр Израилиин үүдхэжэ байһан харата муухай ябуулганууд тухай гадаадын хэблэл мэдээсэнэ.

Хойто Ирландидахи шахардуу шанга байдал тухайда дэлхэйн түрүү олохон газетэнүүд гол анхаралаа хандуулна.

(ТАСС).

ЛОНДОН

М. СОАРИШАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Гвинейн ба Ногоон хүшуун гэдэг аралнуудай бэеэ дааһан байдалай африкан партиин (ПАИГК) түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые хэхын тула Португалиин Саг зуурын правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Соариш Лондон ерэбэ.

ПАИГК-тай хэһэн хөөрэлдөөнүүд эб найрамдал хангаха талаар түрүүшын алхам болохо байна гэжэ М. Соариш аэропорт дээрэ буухадаа хэлээ. Эдэ хөөрэлдөөнүүдэй һүүлээр Анголын, Мозамбигай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалгануудые хэхээр этигэн найдажа байһанаа тэрэ мэдүүлбэ.

Африкын, Араб ба бүхы социалис оронуудтай харилсаа холбоо тогтоохые Португали хүсэнэ гэжэ М. Соариш тэмдэглээ. Тиихэдэ «Англитай, Холбоото Штадуудтай, НАТО-той заншал та харилсаа холбоогоо үргэлжэлүүлхэ байнабди» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ХАНОЙ

Фам Ван Донгын амаршалга

ТАСС

Вьетнамай Демократическа Республикын премьер-министр Фам Ван Донг Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Президиумэй Парижда нээгдэһэн ойн баярай сессидэ хабаадагшадта амаршалгын бэшэг эльгээбэ.

«Үнгэрһэн 25 жэлэй турша соо социалис оронууд хэлбэришэгүйгөөр хүгжэн бэхижээ, национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн, мүн эб найрамдалай, демократиин түлөө хүдэлөөн ургажа, империализмын, дайнай хүсэнүүдые түрижэ гараа. Тиин дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал хангаха шухала эрхэ нүхэсэл бии болоо», — гээд бэшэг дотор тэмдэглэгдэнэ.

США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү, мүн амгалан байдал хангахын түлөө мүнөө хэжэ байһан тэмсэлдэнь, дайнай хойшолонгуудые усадхахын түлөө, Урда Вьетнамда бэеэ дааһан байдал олгохын, демократи хангахын түлөө тэмсэлдэнь вьетнам арадые шууд сэхээр дэмжэһэнэйнь түлөө Фам Ван Донг вьетнам арадай ба ДРВ-гэй правительствын үмэнэһөө Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведтэ, тэрээндэ ородог национальна бүхы эмхинүүдтэ, бүхы оронуудта, эб найрамдал, демократи хангахын түлөө тэмсэгшэдтэ баяр баясхалан хүргэһэн байна.

ТОБШОХОНООР...

БУДАПЕШТ. Венгриин, Италиин хани харилсаае хүгжөөхэ хөөрэлдөөнүүд эндэ эхилбэ. Венгриин Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Фриджеш Пуйя, Италиин Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Альдо Моро хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадана. Уласхоорондын байдалай асуудалнууд, эдэнэй дунда аюулгүй байдалай болон харилсаа холбооной талаар ниитэевропын зүблөөнэй хүдэлмэри тухай асуудал, мүн Европо түбиин оронуудай байдалда хабаатай асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

Италиин гадаадын хэрэгүүдэй министр ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадартай, ВНР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ П. Лошонцитой, ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Е. Фогтой уулзажа хөөрэлдөө.

ЛАГОС. Нигериин Федеративна Республика Мальта хоёр дипломатическа харилсаа тогтоожо, посольствонуудаа бии болгохо тухай шиидхэбэри абтаа.

Мүнөө үедэ Нигериин Федеративна Республика дэлхэйн 70 гаран оронтой, тэрэ тоодо Советскэ Союзтай Болгаритай, Польшотой, Чехословакитай, Венгритэй, Румынитай, Югославитай дипломатическа холбоо барисаа тогтоонхой юм.

БУЭНОС-АЙРЕС. Багшанарай нэгэ үдэрэй буһалгаан Аргентинэдэ соносхогдожо, эхин ба дунда һургуулинуудай 240 мянган багша тэрээндэ хабаадаһан байна. Ороной профсоюзай эгээл ехэ нэгэдэлнүүдэй нэгэн — Аргентинын багшанарай конфедерациин уряагаар энэ буһалгаан соносхогдоо. Салин хүлһыень дээшэлүүлхэ, ажаллаха арга боломжыень һайжаруулха, мүн гэгээрэлэй хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө мүнгэ һомололгые ехэдхэхэ эрилтэнүүдые багшанар табяа.

Аргентинын дунда һургуулинуудай һурагшад холбоон буһалгаалһан багшанартай һанал нэгэтэй байһанаа мэдүүлээ.

БЕРЛИН

СЭВ-эй ЗҮБЛӨӨН ДҮҮРЭБЭ

ТАСС

Нефтиин ба газай промышленностиин талаар СЭВ-эй саг үргэлжын комиссиин стандартизацилгын, туһалбариин техникын хэрэгүүдые даагаг хүдэлмэриин бүлэгэй хамтын зүблөөн Шведтдэ (Франкфурт-на-Одере округ) болож дүүрэбэ. СЭВ-эй гэшүүн оронуудай мэргэжэлтэд нефтиин продуктнуудые стандартизацилха зууршалгануудые зохёон хараалһан байна.

Кубын Республикын, Югославиин делегацинууд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

ДАМАСК

Харата ябуулгаяа үргэлжэлүүлһээр

ТАСС

Майн 25-да Сириин ба Израилиин сэрэгүүдэй хоорондохи элдэб районуудта буудалдаан болож үргэлжэлһэн байна гээд Сириин сэрэгэй түлөөлэгшын эндэ тунхаглагдаһан коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлэй үүдхэһэн Голанай гүбээнүүдтэхи, Хермон хада шадархи зэбсэгтэ хёмороо зүришэлдөөнүүд 75-дахи үдэрөө үргэлжэлжэ байһаар.

Эндэ болоһон байлдаануудай үеэр дайсанай 3 самолет унагаагдаа гээд Сириин сэрэгэй түлөөлэгшэ мэдээсэнэ.

Сириин сэрэгүүд Израилиин дээрмэшэ сэрэгшэдые ехэ гээлтэдэ оруулаа.

БЕЙРУТ. (ТАСС). Майн 24-дэ Израилиин бүлэг солдат Мисс Джебаль, Аль-Адиса, Тель-Нухас район шадараар Ливанай дайда руу нэбтэрэн орожо, адаалхай шабын түмэрөөр бэхилэлгэнүүдые хэжэ эхилһэн байгаа.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

«БУРЯАД ҮНЭН» 1974 оной майн 28. 4-дэхи хуудаһан. Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-00476. Заказ № 0044